

ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ РАШКА 2023 - 2029

Садржај

Уводна реч председника Општине Рашка	3
1. Контекст и процес израде	4
1.1. Контекст	4
1.2. Процес израде	5
2. Профил општине Рашка	8
2.1. Уводни подаци	8
2.2. Природни ресурси	9
2.3. Демографија	10
2.4. Локална самоуправа	111
2.5. Образовање	12
2.6. Социјална заштита	13
2.7. Здравствена заштита	13
2.8. Инфраструктура	14
2.9. Привреда	18
2.10. Пољопривреда	21
2.11. Туризам	21
2.12. СВОТ анализа	23
3. Визија	26
4. Приоритетни циљеви развоја	26
5. Мере за достизање приоритетних циљева по развојним правцима	29
5.1. Развојни правац 1: Животна средина и комунална инфраструктура	29
5.2. Развојни правац 2: Економски развој	39
5.3. Развојни правац 3: Друштвени развој	59
5.4. Додатне мере и активности	71
6. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја	73
6.1. Спровођење плана развоја ЈЛС	74
6.2. Праћење спровођења плана развоја ЈЛС	74
6.3. Вредновање постигнутих учинака плана развоја ЈЛС	75
6.4. Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја ЈЛС	75
6.5. Ревизија Плана развоја ЈЛС	76
7. Анекси	76

СКРАЋЕНИЦЕ

СКГО	Стална конференција градова и општина
УНПД	Програм Уједињених нација за развој
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЦОР	Циљеви одрживог развоја
SWOT	Акроним енглеских речи: Стренгтхс, Weaknesses, Opportunities, Threats / превод: Снаге, Слабости, Шансе, Претње
ЕУ	Европска унија
ППП	Предшколски припремни програм
ПВО	Предшколско васпитање и образовање
ЈКП	Јавно комунално предузеће
ЛЕР	Локални економски развој
НСЗ	Национална служба за запошљавање
ЦСР	Центар за социјални рад
МЗЖС	Министарство заштите животне средине

Уводна реч председника Општине Рашка

Уважавајући чињеницу да су стратешки документи развоја основ дугорочног, стабилног и ефикасног планирања, приступили смо изради Плана развоја општине Рашка за период 2023–2029. година. Као одговорна локална заједница трудили смо се да постигнемо широки консензус у вези са циљевима развоја, приоритетима, актиностима и мерама како бисмо успешно имплементирали сваки део програма. Кроз овај базни документ сагледали смо потенцијале општине Рашка и дефинисали наредне кораке на путу ка одрживом развоју и напретку наше заједнице, усаглашавајући све сегменте Плана развоја с важећим националним документима и програмима.

План развоја општине Рашка је у центар свог интересовања ставио подизање привредних капацитета, стварање подстицајног пословног окружења, модернизацију и изградњу инфраструктуре, улагања у бањски, планински и верски туризам, заштиту и промоцију културног наслеђа, екологију и пољопривреду.

Рашка је туристичка општина која и у будућности окосницу свог развоја везује за Копаоник, Голију и Јошаничку Бању. План предвиђа одрживо коришћење простора и природних ресурса, улагања у инфраструктуру и формирање јединствен туристичке понуде која би укључила и здравствени, културни, верски и манифестациони туризам.

Депопулација простора, миграције и низак природни прираштај највећи су проблеми са којима се суочава општина Рашка. Уједињени у намери и жељи да променимо такав тренд и створимо услове да Рашка буде препозната као средина добра за живот, настојаћемо да оснажимо институционалне капацитете, подигнемо квалитет здравствених и социјалних услуга и учинимо их доступним свима. Образовање је стуб напретка сваког друштва, „једини прави мотор напретка и опстанка цивилизације“ и зато ће улагања у образовни систем бити једна од наших најважнијих обавеза.

Седмогодишњи план развоја општине Рашка препознаје приватни сектор као важног партнера локалне самоуправе у реализацији развојних и инвестиционих пројеката, креирању нових радних места и стварању повољне пословне климе.

Знање је кључ сваког напретка и зато ћемо прилику дати младим образованим људима, онима који имају визију и за које Рашка није само топоним, већ део идентитета, кућа коју ваља пажљиво и темељно градити, заједница која пружа исте могућности свим својим члановима, уважава различитости и брине о потребама својих житеља.

За спровођење Плана развоја потребна је широка друштвена подршка и укључивање јавног, приватног и цивилног сектора, тимски рад и лична одговорност. Надам се да ћемо све снаге и ресурсе усмерити ка постизању племенитих циљева, и учинити да Рашка буде блиска сваком свом житељу и непоновљиво искуством сваком госту. Мењајући је, настојаћемо да сачувамо њен идентитет и посебност, поносни на прошлост и знамените претке који су стварали и подизали Рашку, али окренути будућности и европским перспективама наше државе и друштва.

Општина: **Рашка**

Врста документа: **План развоја општине Рашка 2023-2029.**

Одговорна особа: **Немања Поповић, Председник Општине Рашка**

Координатор за израду плана развоја: **Тијана Пајевић Ђорђевић, Шеф Службе за локални економски развој**

Чланови општинског тима за израду Плана развоја по областима:

Економски развој: **Тијана Пајевић Ђорђевић, Ђорђе Радоичић, Срдан Терзић, Милена Савић**

Друштвени развој: **Немања Ковачевић, Анђелка Маринковић, Ивана Илић, Илија Лазаревски, Срђан Васиљевић, Дејан Котурановић**

Заштита животне средине и комунална инфраструктура: **Зоран Симовић, Даница Павловић, Загорка Шумарац, Предраг Зечевић**

Стручни сарадник СКГО за израду Плана развоја: **Немања Јовичић**

1. Контекст и процес израде

1.1. Контекст

Израда Плана развоја општине Рашка је подржана у оквиру пројекта „Платформа за одговорно управљање јавним финансијама“ који реализује Програм Уједињених нација за развој у Србији (у даљем тексту УНДП).

Недостатак јединственог националног стратешког оквира са јасно дефинисаним циљевима, временским оквиром и методологијама за израду планских и стратешких докумената на свим нивоима управљања представљао је значајну препреку за оптимално планирање у Србији. Нови Закон о планском систему усвојен је у априлу 2018. године, чиме је обезбеђен свеобухватан оквир за решавање већине тих проблема. У изради Закона СКГО је кроз консултације са надлежним националним институцијама настојала да усклади предложена законска решења од утицаја на ЈЛС са искуствима стеченим током претходног рада са ЈЛС и са приступом промовисаним од стране СКГО у смислу припреме и примене стратегија локалног одрживог развоја, кроз низ програма које је финансирала Европска унија (ЕУ). То укључује ЕУ Exchange 4 и мере предложене у „Анализи утицаја“ припремљеној у оквиру овог Програма.

План развоја ЈЛС треба да буде конципиран као дугорочни документ развојног планирања, који за период од најмање седам година усваја скупштина ЈЛС на предлог већа ЈЛС. При томе, план развоја ЈЛС треба да садржи преглед и анализу постојећег стања, визију односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и кратак опис одговарајућих мера које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом ЈЛС. Средњорочним планом се операционализује план развоја ЈЛС и поставља основа за годишње извештавање о имплементацији плана развоја ЈЛС (практично има функцију

годишњег акционог плана). Исто тако, средњорочни план развоја ЈЛС директно ће се односити на програмски буџет ЈЛС на свим нивоима програмске структуре. Извештај о ефектима плана развоја ЈЛС израђиваће се на трогодишњем нивоу.

Имајући у виду прилично сложене захтеве Закона о планском систему за припрему планова развоја ЈЛС (Ех-анте анализа, свеобухватни процес консултација и јавне расправе, итд.), са једне стране, као и потешкоће са којима се ЈЛС суочавају чак и приликом израде трогодишњих пројекција програмског и капиталног буџета са друге стране, доследна примена новог планског система представља значајан изазов за локалне самоуправе у Србији (нарочито мање општине) обзиром на недостатак техничких и финансијских ресурса.

ЈЛС је обавезна да годишњи извештај о спровођењу плана развоја ЈЛС припрема у поступку прописаном за израду извештаја о спровођењу средњорочног плана. Истеком сваке треће календарске године од доношења, општинско веће ЈЛС утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења плана развоја, који подноси на усвајање скупштини јединице локалне самоуправе, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

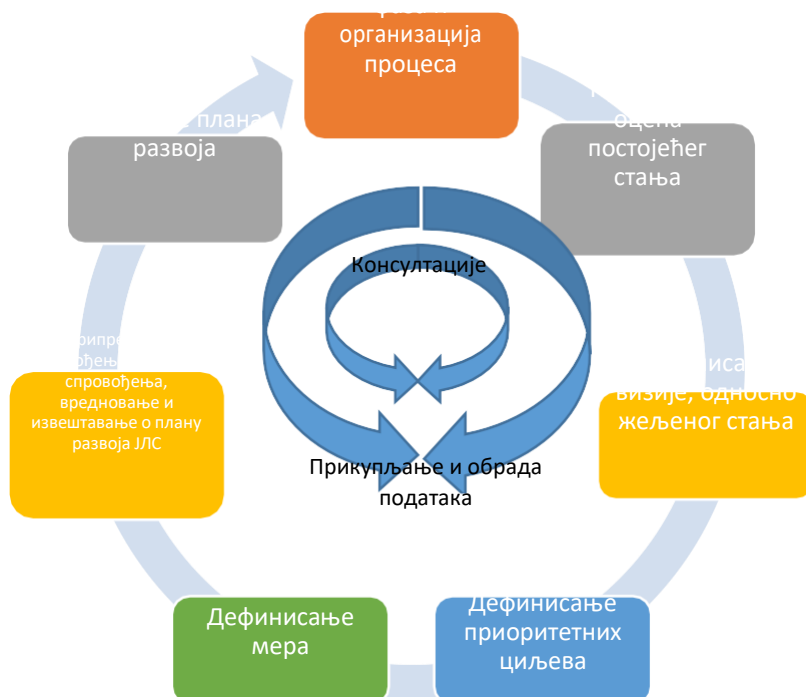
Приликом израде Плана ЈЛС је дужна да води рачуна о његовој усклађености и са планским документима донетим на републичком нивоу, водећи рачуна о изворним надлежностима ЈЛС у домену планирања, прописаних Уставом и законом. Урбани развој директно је повезан са одрживим економским растом и развојем, рационалним коришћењем земљишта, демографским променама и становањем, саобраћајем и техничком инфраструктуром, животном средином, културним наслеђем и свим осталим областима које су у надлежности ЈЛС. Стога је посебно важна усклађеност развојног плана ЈЛС с Просторним планом ЈЛС.

1.2. Процес израде

Процес израде Плана развоја спроведен је кроз следеће главне фазе:

1. Припремна фаза и организација процеса;
2. Преглед и оцена постојећег стања;
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера;
6. Успостављање институционалног оквира за спровођење Плана развоја ЈЛС;
7. Усвајање плана развоја ЈЛС.

Фазе израде плана развоја

Током **припремне фазе** донета је одлука о приступању изради документа, донесен план активности на изради плана и именован је тим да технички води целокупан процес израде плана. Затим је урађена анализа заинтересованих страна - идентификовани су најважнији актери и анализирани њихов утицај и значај, који подручја за који се план израђује имају за њих. На основу анализе заинтересованих страна, успостављен је *Форум Партнера* и утврђени чланови тематских група, који су укључени у различитим фазама израде документа.

Утврђене се три тематске радне групе на бази тзв „стубова одрживог развоја“. *Прва радна група* је покривала питања из области као што су заштита животне средине, урбанизам и просторно планирање, саобраћај и енергетика. *Друга група* је покривала питања из области економског развоја, пољопривреде и тржишта рада, док је *трећа група* покривала остале области као што су образовање, култура, спорт, омладинска политика, социјална заштита и здравство.

У првој фази, која је представљала **фазу припреме и организације процеса**, општина Рашка је донела Одлуку о приступању изради плана развоја општине Рашка за период 2023-2029., затим Решење о формирању координационог тима са именовањем чланова и дефинисаним обавезама и активностима и делегираним координатором. Координациони тим је у овој фази одржао прве консултације у чијем оквиру је израђена Матрица заинтересованих страна из које је дефинисан Партнерски форум као консултативно тело, односно идентификовани су најважнији актери и анализиран је њихов утицај и значај. Након наведених консултација, делегирани су и чланови тематских радних група као оперативног, радног, тела. Дефинисане су три тематске радне групе (друштвени развој, економски развој и заштита животне средине и комунална инфраструктура) што је формализовано доношењем Решења. У циљу транспарентности процеса и укључивања заинтересованих страна, општина Рашка је отворила банер на званичној веб страници у оквиру ког су се, током целог процеса, налазила радна

документа и најзначајније информације у вези са консултацијама.

Преглед и оцена постојећег стања је први практичан корак у процесу и подразумевао је прикупљање и обраду података из примарних и секундарних извора. У оквиру овог корака, комбинацијом примарног (коришћењем упитника) и секундарног (прикупљањем података из званичне статистике) прикупљања података, за општину Рашка, урађене су следеће анализе: 1) Анализа економског развоја; 2) Социо-економска анализа пољопривреде; 3) Анализа сектора заштите животне средине, сектора енергетике, сектора саобраћаја и комуникације, сектора урбанизма, просторног планирања и грађевинарства; 4) Анализа области друштвеног развоја; 5) Анализа капацитета општине за финансирање приоритетних праваца развоја; 6) Анализа показатеља јавно-комуналних предузећа. Направљена је, такође, веза с **Циљевима одрживог развоја (Агенда 2030)**, односно је урађена локализација циљева и индикатора циљева одрживог развоја¹.

Анализа постојећег стања завршена је израдом тзв. СВOT матрице, која је развијена на радионици на којој су учествовали чланови Општинског тима за израду Плана развоја.

Након завршетка овог процеса кренуло се у следеће кораке, као што је дефинисање визије, приоритетних циљева и мера и то како кроз радионице тако и кроз консултације са тематским групама. Одржана су два круга консултација са тематским радним групама и завршне консултације са Форумом Партнера.

Визија која представља изјаву о жељеном стању у будућности, добијена је процесом консултација на састанцима тематских група и партнерског форума. Она је дефинисана тако да с једне стране буде концизна, инспиративна и амбициозна али и достижна и корисна за следећи корак – дефинисање приоритетних циљева развоја.

Приоритетни циљеви су пројекције жељеног стања које доприносе остварењу визије, а постижу се спровођењем мера, односно групе мера, при чему се свака мера, односно група мера обавезно везује за конкретан посебан циљ. Приоритетни циљеви су утврђени тако да буду специфични, мерљиви, достижни, реални и временски одређени, а на нивоу сваког циља дефинисани су показатељи исхода.

Мере представљају активности чије се предузимање планира ради остварења приоритетних циљева, односно достизања постављене визије. Оне могу бити различите по својој врсти и начину деловања, а за остварење постављеног циља потребна је реализација једне или више мера, које могу бити међусобно условљене. У кратком опису мера одређен је очекивани временски рок за остваривање мера (кратки – у прве две године спровођења плана, средњи – од треће до пете године, и дуги – од шесте до осме године спровођења) као и одговорна страна за спровођење мера. Утврђени су, такође, и очекивани извори за финансирање мера, а где је то било могуће и смислено дата је процена коштања сваке од мера.

Дефинисање оквира за праћење, евалуацију и извештавање са структуром одговорности је био завршни корак у изради документа и подразумева дефинисање активности и одређивање одговорности за спровођење Плана развоја. Оно укључује процесе праћења спровођења, извештавање о процесу спровођења и оцену спровођења Плана развоја.

¹ Агенда 2030 је усвојена на самиту Уједињених нација одржаном 2015. године и представља јединствену стратегију која подразумева мобилизацију ресурса свих држава како би били остварени циљеви до 2030. Агенду чини 17 циљева, и у оквиру њих 169 подциљева мерених уз помоћ 231 показатеља којима се дају смернице свим државама које је потребно да их усвоје и прилагоде сопственим приоритетима. Циљеви одрживог развоја се спроводе не само на националном, већ и на регионалном и локалном нивоу, а прилагођавање глобалних циљева нижим нивоима планирања посматра се као "локализација циљева одрживог развоја". Локализација се односи на то да локалне власти у процесу планирања подржавају циљеве одрживог развоја акцијама одоздо према горе и да заједно са представницима цивилног и приватног сектора локализују глобалне циљеве и стављају их у локални контекст, односно интегришу их у планове развоја свој локалне заједнице.

На крају, последњу фазу представља фаза **усвајања Плана** где тако дефинисан План развоја након завршних консултација усваја Веће ЈЛС које га подноси на јавну расправу, након чијег сповођења тај предлог се подноси на **усвајање Скупштини ЈЛС**.

2. Профил општине Рашка

2.1. Уводни подаци

Општина Рашка се налази у југозападном делу Србије, у Рашком округу. Општина захвата средишни део Ибарске долине, западне делове Копаоника и источне падине Голије. Долином Ибра је на северу повезана са Западним Поморављем и Шумадијом, на југу са Косовом и Метохијом, на истоку долином реке Јошанице, десном притоком Ибра с Александровачком жупом и Топлицом, и на југозападу долином реке Рашке са Црном Гором.

Простире се на површини од 670 km². Подручје је брдско-планинско, клима је умерено-континентална. Општина је сачињена од котлинске и планинске зоне. Хидрографска мрежа је густа јер на 1 km² територије долази 550 метара водених токова. Простор обилује ниско радиоактивним изворима, језерима, врелима, као и термалним изворима. Највиша и најпознатија планина је Копаоник, с надморском висином од 2017 m. Због својих природних вредности, 1981. је проглашен за национални парк, површине од 11810 ha и по броју ендемских врста представља један од најзначајнијих центара биодиверзитета ендемичне флоре Србије. Прекривен је густим четинарским на вишим, те буковим и храстовим шумама на нижим пределима. Голија је познатија планина у југозападном делу Србије, висине 1833 m и дужине 32 km, такође богата биљним и животињским светом.

Општина Рашка налази се у саставу Рашког управног округа, кога чине градови Краљево и Нови Пазар, као и општине Тутин и Врњачка Бања. Појам Рашке у ширем смислу везује се за регион на простору југозападне Србије и делимично на простор севера Црне Горе и северозапада Косова и Метохије. На овом простору је у 9. веку основана прва српска држава, и током историје ова област имаће велику улогу у привредном и културном развоју српске државе. На овом простору налазе се манастири Жича, Градац, Студеница, Кончул, Сопоћани, Стара Павлица, као и многе цркве саграђене у периоду од 12. до 14. века. Рашка има богату традицију културног и духовног стваралаштва, и велики број признатих стваралаца потекло је из ових предела.

На територији општине Рашка, у 61 насеља, према прелиминарним резултатима Пописа становништва из 2022. године живи 21659 становника, с просечном густином насељености од свега 32,57 становника на km². У поређењу са другим општинама на југозападу Републике Србије, Рашка спада међу најређе насељене.

У општини Рашка, према попису становништва из 2011. године већину становника чине припадници српске националности (97,8%), док остатак становништва чине припадници осталих националних мањина у јако малим процентима.

Према степену развијености општина Рашка спада у IV групу (испод 60% републичког просека) јединица локалне самоуправе.

Најзначајније привредне гране које представљају и стратешку основу даљег развоја општине Рашка, а дефинисане и претходним стратешким документима јесу: туризам и пољопривреда.

Водеће привредне гране у претходном периоду биле су рударство и металска индустрија. Рудно богатство општине Рашка је изузетно и чине га: камени угаљ, магнезит, олово, цинк, борни минерали и др.

2.2. Природни ресурси

Општина Рашка је изузетно богата природним ресурсима. Најзначајнији природни ресурси општине Рашка су воде, шуме, богат биодиверзитет и рудно богатство.

2.2.1. Хидрологија

Општина Рашка је богата водним ресурсима. Највећи водени ток који протиче територијом општине Рашка, у дужини од 34 km је река Ибар са својим левим притокама Рашком и Брвеницом и десним притокама Јошаницом, Рудничком и Радошићком реком. Једна од притока реке Рашке је Трнавска река, а на подручју општине постоје и бројне мање реке и потоци (Бистричка река, Самоковка и др.). У поткопаоничком селу Семетеш налази се Семетешко језеро, које је скоро кружног облика са пречником у правцу дуже осе око 60 m. На планини Копаоник постоје извори минералне воде (Крчмар и Марине воде).

2.2.2. Шуме и шумско земљиште

Површина територије под шумом је 35.160,31 хектара², што износи 47,1% у укупној површини општине Рашка. Степен пошумљености општине је на нивоу степена пошумљености Рашког округа, а већа од пошумљености територије Републике Србије, која износи 29,1%.

2.2.3. Заштићена подручја

На територији општине постоји богат и разноврстан биодиверзитет и значајна заштићена подручја. Национални парк Копаоник обухвата укупно површину од укупно 11.810 ha и по броју ендемичних врста представља један од најзначајнијих центара биодиверзитета ендемичне флоре Србије. Значајни ендеми и реликти на Копаонику су чуваркућа, копаоничка љубичица, Панчићева режуха, српски лан, Панчићев вијук, рунолист и др. Присутно је и богатство животињских врста, од којих се издвајају сури орао, сиви соко, шумска сова, планинска шева, крстокљун, сиви пух, буљина, дивља мачка, срна и друге. Парк природе Копаоник налази се и на делу територије општине Рашка у I, II или III степену заштите, а обухвата насељена места Копаоник, Јошаничка Бања и Лисина. Туристичко место Копаоник је 2019. године одређено за туристичко место I категорије за период од три године.

Подручје планине Голија и Радочела је као парк природе стављено под заштиту I категорије, као природно добро од изузетног значаја, а утврђени су I, II и III и степен заштите (режим заштите I степена површине од 553,80 ha, режим заштите II степена површине 3.883,10 ha и режим заштите III степена површине 70.746,10 ha). На територији општине Рашка, заштићено подручје се налази на простору КО Крушевица. До сада је на Голији забележено 1.091 врста живог света. Поред тога, идентификовано је 117 врста и варијетата алги, 40 врста маховина, седам врста лишајева и 75 врста гљива. Због присуства 95 врста птица Голија је један од веома важних планинских орнитолошких европских центара.

² DevInfo

Подручја Голије и Копаоника су уписани у Листу међународно значајних оринтолошких подручја (ИБА/Важна подручја за птице), као ИБА подручје „Голија” и ИБА подручје „Копаоник”. Подручја Голије, Копаоника и Ибарска клисура уписана су, такође, у Листу подручја одабраних за дневне лептире (ПБА/Главна подручја лептира), ради очувања циљних врста дневних лептира.

На планини Голији је забележено 22 животињске врсте, као што је ж, алпска ровчица, слепо куче, пух лешњикар, ласица, мрки медвед, вук срна, дивља свиња и зец и др. Као природне реткости значајно је девет врста, међу којима су и вук, сиви пух, веверица и мочварна ровка, а за ласицу је установљена трајна заштита.

Због изузетне очуваности изворних природних (многобројни извори, развијена густа речна мрежа, разуђен рељеф, плодно земљиште, богат и разноврстан биљни и животињски свет), као и културних вредности на том подручју, на предлог Завода за заштиту природе Србије, МАБ/УНЕСКО комитет је у оквиру Парка природе Голија прогласио Резерват биосфере Голија-Студеница, на површини од 53.804 ха.

Подручје планине Голија и део планине Копаоник који припада и територији општине Рашка обухваћени су и ЕМЕРАЛД мрежом. На тај начин та подручја представљају део европске еколошке мреже, значајна за очување дивље флоре и фауне и њихових природних станишта.

На подручју општине постоји и богат фонд ихтиофауне.

Зелене површине на подручју општине обухватају шуме и зеленило, као што је Градски парк „Центар”, који у урбаној зони заузима површину од 0,35 ха, а такође као посебно зелено подручје је успостављен зонски парк „Борјак”, који се простире дуж леве обале Ибра на површини од 5 ха.

Шумске површине чине листопадне шуме, које су у већини, а најзаступљенија врста је буква, поред јасике, брезе и граба, као и четинарске шуме код којих је најзаступљенији црни бор, а присутан је и бели бор, молика, јела и смрча. На планини Копаоник препознатљив пејзаж чине густе четинарске шумаме смрче и јеле, а на вишим деловима пристуне су и мешовите букове и храстове шуме. Посебно обележје планине Голије је планински јавор који гради очуване лишћарске и лишћарско-четинарске шуме.

2.2.4. Рудно богатство

Рудно богатство општине је разноврсно, најзаступљенији су камени угаљ, азбест, олово, цинк, борни минерали итд.

2.3. Демографија

На територији општине Рашка, у 61 насеља, према прелиминарним резултатима Пописа становништва из 2022. године живи 21659 становника, са просечном густином насељености од свега 32,57 становника на km² и у поређењу са другим општинама на југозападу Републике Србије спада међу најређе насељене.

У општини Рашка већину становника чине припадници српске националности (97,8%), док се остатак становништва чине припадници националних мањина.

Табела 1: Демографски показатељи из 2021. године

Индикатор	Рашка	Рашка област	Република Србија
Број становника	21694	302042	6834326
Просечна старост - година	45	40	43
Индекс старења	177	96	145
Очекивано трајање живота живорођених - година	76	74	74
Стопа природног прираштаја - На 1000 становника	-13	-3	-8

Извор: [хттп://девинфо.стат.зов.рс/](http://девинфо.стат.зов.рс/)

Структура становништва је значајно неповољнија од просека у Рашкој области и Србији.

Просечна старост становништва је 45 година, што становништво Рашке чини значајно старијим и мање радно способним од просека Рашке области 40 и Републике Србије 43 године. Индекс старења је значајно виши од републичког просека, а готово дупло виши од просека Рашке области, пре свега захваљујући изузетно ниској стопи природног прираштаја која у Рашкој износи -13 док је у Рашкој области благо негативна -3, а на нивоу Републике Србије је иако значајно негативна -8, значајно повољнија од исте у Општини Рашка.

Просечан број чланова домаћинства по последњем Попису у 2011. години је скоро 2,92 члана, што је на нивоу републичког просека са 2,8 члана.

Број становника у општини у периоду 2011-2021. се значајно смањио, односно општина је изгубила готово 2984 становника, што чини више од 12% популације (са 24678 становника у 2011. на 21694 становника у 2021. години). Тренд значајног смањења броја становника је забележен и у ранијем периоду и настављен је у последњој декади, што указује на озбиљан проблем депопулације у Општини Рашка.

Унутрашње миграције општине Рашка, у посматраном периоду карактеришу одсељавање становништва из руралних подручја у урбане. Миграције становништва из села у град, поред позитивних ефеката (порастан запослености, веће могућности за образовање) имају и бројне негативне последице. Имајући у виду да углавном мигрира младо и радно способно становништво, резултат је повећање удела старог и смањење удела активног пољопривредног становништва у неразвијеним руралним подручјима.

2.4. Локална самоуправа

Општина Рашка је основна територијална јединица у којој грађани остварују право на локалну самоуправу у складу са Уставом, законом и Статутом. Органи општине су: Скупштина општине, председник општине, Општинско веће и Општинска управа.

Општинска управа броји 83 запослених на неодређено време (јануар 2023. године). Састоји се од следећих организационих јединица:

1. Одсек за општу управу, управљање људским ресурсима, скупштинске и заједничке послове
2. Одсек за урбанизам, стамбено комуналне делатности и заштиту животне средине

3. Одсек за буџет, финансије и пореске послове
4. Одсек за привреду и друштвене делатности
5. Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште
6. Кабинет председника као посебна организациона јединица
7. Посебни послови
8. Постављена и изабрана лица

Општина Рашка је оснивач и финансира рад четири доле наведених установа:

- Туристичка организација Општине Рашка
- Центар за културу, образовање и информисање „Градац“ Рашка
- Предшколска установа „Весело детињство“
- Јавна установа Спортски центар Рашка

Буџет општине Рашка је у 2022. години остварио 1.488.204.684,01 РСД укупних прихода, што је за 703.219.684,01 РСД више или више од два пута реално више средстава него у 2011. години када је буџет општине располагао са 784.985.000,00 РСД. Изворни и уступљени приходи су 2022. износили 949.925.482,00 РСД, а степен самофинансирања Општине Рашка, који се у периоду 2011-2022, у зависности од године посматрања, кретао у распону од 63,83% до 80,5%, указује да општина има одређену финансијску самосталност да се финансира из изворних и уступљених прихода, те да у мањој мери зависи од трансфера од централних власти. На то указује и показатељ финансијске аутономије који је у 2022. години износио **63,83% који општину** Рашка у поређењу са другим општина у Рашком округу ставља у позицију мање зависности од трансферних средстава централне власти. То такође значи да ће Општина Рашка бити у стању да релативно самостално реализује капиталне пројекте.

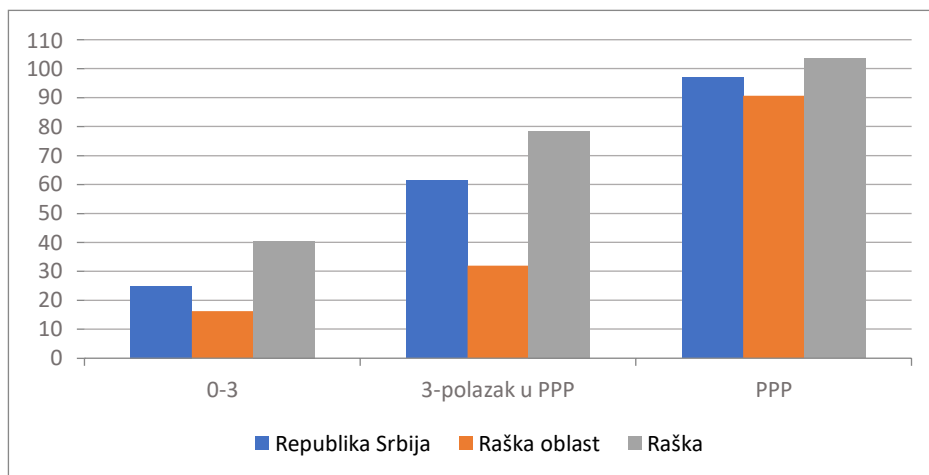
2.5. образовање

Обухват деце ПВО је врло висок, изнад просека Србије а посебно изнад просека за Рашку област (Графикон 2.). Поређење петогодишњег просека³ показује да је обухват деце јасленог узраста на нивоу од око 40% а вртићког узраста скоро 80% што је изузетан успех, како у поређењу с просеком Србије а поготово Рашке области, али је и врло близу националних циљева (Оквир 3.)

Капацитети ПВО у Рашки нису довољни. И поред високог обухвата и даље постоји незадовољена тражња за ПВО која се одражава како у постојању деце која нису примљена али и оних који су уписани преко капацитета.

Графикон 2. Обухват деце ПОВ (%), просек 2015-2019.

³ Петогодишњи план је рађен да би се ублажио проблем флукуације података на општинском нивоу који је за општину присутан само код обухвата ППП

Извор: ДевИнфо база (петогодишњи просек калкулација аутора)

У Рашки постоје 4 матичне основне школе с чак 14 подручних одељења. У ванградским насељима налази се само једна матична док су остале 3 у градском насељу. Подручна одељења се по правилу налазе у ванградским насељима што је случај и у Рашкој.

У Рашки се налазе 2 средње школе са 670 ученика (јануар, 2023. година).

2.6. Социјална заштита

У општини Рашка удео расхода за социјалну заштиту према функционалној класификацији у локалном буџету је изнад просека у Србији. Обим интервенције у области услуга социјалне заштите је знатно изнад просека, док је у домену материјалне подршке у надлежности ЈЛС приближно на нивоу просека. Услуге социјалне заштите су само мањим делом (22,19%), финансиране из наменских трансфера.

Од услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС успостављене су све три најраспрострањеније услуге у Србији: помоћ у кући, дневни боравак за децу са сметњама у развоју и услуга лични пратилац детета. Услуга помоћ у кући је по индикатору доступност изнад републичког просека. Посебно је знатно изнад републичког просека општа стопа обухвата, удео старих у укупној популацији старијих од 65 година, која не узима у обзир колико се интензивно/често пружа подршка. Ефикасност међутим значајно заостаје, с обзиром да је јединични трошак знатно виши него у другим срединама у Србији.

Доступност и ефикасност услуге дневни боравак у општини Рашка знатно су изнад просека Србије, а доступност деци и младима је и изразито унапређења у односу на 2015. годину.

Велики помак је постигнут у обезбеђењу услуга за децу и младе са сметњама у развоју захваљујући успостављању услуге лични пратилац детета. Осим по доступности која је знатно изнад републичког просека, ова услуга се издваја и по квалитету, ако се имају у виду иновације имплементирани током 2019. и 2020. године.

2.7. Здравствена заштита

Општина Рашка је за здравство издвојила 41.884.925,57 РСД 2022. године. Удео ових расхода у општинском буџету је износио 2,22%, што је изнад просека издвајања за ове намене у ЈЛС у Србији (1,0%). Према подацима за 2018. годину овај удео је износио 2,1%.

На територији општине Рашка, грађани здравствене услуге добијају у оквиру примарне заштите у Дому здравља Рашка.

Капацитети здравствене заштите исказани преко броја лекара у примарној здравственој заштити на 1000 становника у општини Рашка су одговарајући, близу просечних вредности у Србији, а у области заштите деце и знатно изнад просека.

Табела 2. Број лекара у примарној здравственој заштити на 1.000 становника, 2021. (%)

Показатељ	Рашка	Република Србија
Здравствена заштита деце	1,6	1,5
Здравствена заштита жена	0,3	0,2
Здравствена заштита одраслог становништва	1,0	0,6
Стоматолошка заштита деце и омладине	0,8	0,7

Извор: ДевИнфо

2.8. Инфраструктура

2.8.1. Саобраћајна инфраструктура

Према подацима ЈКП Путеви Рашка на територији општине Рашка укупно је изграђено 149 km државних путева, од чега 39 km припада државним путевима IБ реда, 92 km државним путевима IIА реда и 18 km државним путевима IIБ реда.

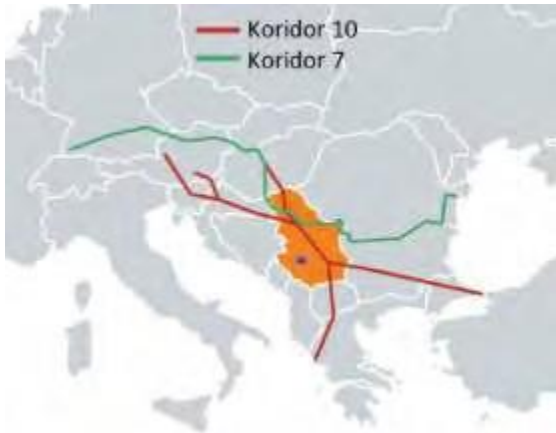
Мрежу локалних путева и улица чине асфалтиране коловозне конструкције, коловози са туцаничким застором, као и земљани путеви. Укупна дужина локалних путева и улица је 688 km, од чега је 200 km асфалтираних путева и улица, док је 488 km изграђено с туцаничким застором или се ради о земљаним путевима. Највећи значај имају државни пут IБ реда 22 с дужином од 28 km на територији општине Рашка, као и државни пут IБ реда 31 који повезује општину Рашка с административним прелазом у Јарињу према Косову и Метохији. Од Београда, Рашка је удаљена 252 km.

Геостратешки положај општине Рашка представља посебну предност јер се налази на међи путева и веома је лако повезана са читавом југоисточном и централном Европом Коридором 7, Коридором 10 и Коридором 11. Рашка се налази и веома близу Јадранског мора и са моравским речним сливом је директно везана за Дунав. Рашка је од новог аеродрома у Тавнику удаљена 103 km.

Завршена је реконструкција путног правца Јошаничка Бања-Копоник.

У току је реконструкција државног пута М-22 од Рашке до улаза у Нови Пазар. Завршетак реализације пројекта је планиран за децембар 2024. године.

Графикон 3: Саобраћајна повезаност општине Рашка

2.8.2. Енергетска инфраструктура

Потрошачи на подручју Општине Рашка снабдевају се електричном енергијом из трафостанице 110/35 кВ "Рашка", преко далековода 110 кВ из правца Краљева и Новог Пазара. Трафостаница 110/35кВ путем далековода 35кВ тренутно напаја 10 трафостаница 35/10кВ: Рашка 1, Рашка 2, Рудница, Копаоник, Брвеник, Јошаничка Бања, Бела стена, Баљевац, Етекс, Рудно. Нисконапонска и мрежа 10 кВ су због велике заступљености дотрајалих дрвених стубова, као и због великих дужина нисконапонских извода у релативно лошем стању и потребна је реконструкција. Постојећи подземни каблови нису геодетски снимљени. Инсталација јавног осветљења је претежно изграђена, а доминантни су ЛЕД извори светлости.

У току је реализација изградње примарног гасовода на подручју од Бруса до Тутина. Прикључивање грађана на гасовод односно изградња секундарне мреже, очекује се до 2024. године. Влада Србије је у Рашки започела још један капиталан пројекат. Ради се о изградњи новог далековода, од Баљевца на Ибру до последњих насеља на територији општине Рашка према суседном Новом Пазару.

На територији Општине Рашка је активно 15 мини хидроцентрали. Познати су подаци о производњи електричне енергије из 14 МХЕ. Укупно дозвољена количина електричне енергије за производњу из МХЕ износи 12,575 kW.

У зависности од енергетских потреба нових корисника на подручју општине Рашка, локације будућих објеката, као и у динамике развоја привреде, зависиће и развој енергетске инфраструктуре на подручју општине Рашка.

2.8.3. Водоводна и канализациона инфраструктура

Отпадне воде које се сакупљају кроз канализациони систем пречишћавају се у постројењу за пречишћавање отпадних вода и пречишћене испуштају у реку Ибар, чиме се обезбеђује очување квалитета река Ибар и Западна Морава. Отпадне воде које се не сакупљају кроз канализациони систем сакупљају се у септичке јаме или се испуштају директно у најближе водотокове и околину. Постојеће постројење за пречишћавање отпадних вода за секундарни ниво третмана, капацитета 16.000 ЕС, је изграђено у селу Рвати и почело је с радом 2020. године. Пројекат изградње постројења обухватио и изградњу главног канализационог колектора, реконструкцију постојећих колектора и проширење канализационе мреже за мала насеља. Пречишћавањем су

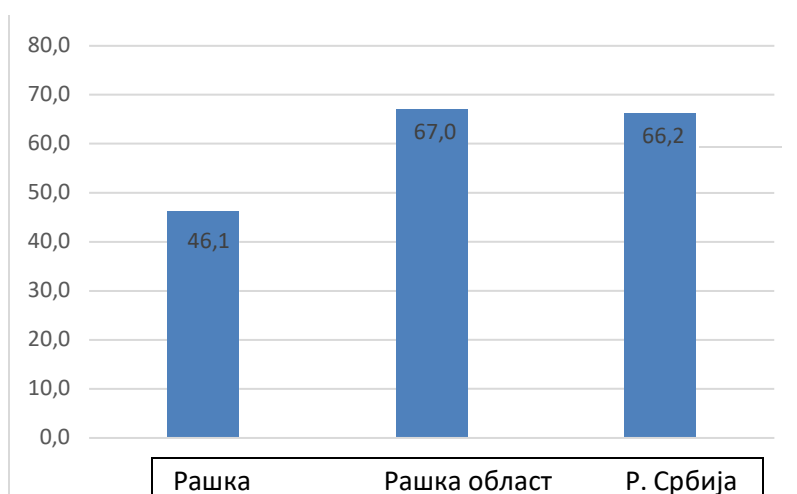
обухваћена насеља Рашка, Варово, Власово, Рвати, Ђуровиће и Драганиће, чиме је спречено испуштање непречишћених отпадних вода на више бивших испуста дуж реке Рашке.

Канализациони систем на Копаонику обухвата само главни колектор који отпадне воде из центра туристичког насеља одводи до постројења за пречишћавање отпадних вода које није у функцији и из којег се отпадне воде директно изливају у Бистричку реку. Преко 2.000 кућа у викенд насељу није прикључено на канализацију и отпадне воде се одводе у индивидуалне септичке јаме. Услед тога, Бистричка река је постала „мртва река“, док септичке јаме, које нису санитарно заштићене, угрожавају подземне воде на том подручју. У фази реализације је пројекат изградње постројења за пречишћавање отпадних вода подручја Копаоника, а започета је реализација пројекта решавања питања отпадних вода и на подручју Јошаничке Бање.

Дужина канализационе мреже, према подацима из 2019. године, износила је 85 km и на њу је било прикључено 3.895 домаћинстава, што представља 46,1% од укупног броја домаћинстава. Количина испуштених отпадних вода је, према подацима из 2018. године, износила 651.000 m³, од чега је у канализацију испуштено 467.000 m³. У 2021. години, количина испуштених отпадних вода је износила 1.100.000,00 m³ од чега је у канализацију испуштено 1.100.000,00 m³⁴. Систем за одвођење атмосферских вода је делимично изграђен за урбано насеље општине Рашка и атмосферске воде се одводе кишном канализацијом из најужег центра насеља, док осталих делова насеља атмосферске воде отичу површински, као и у сеоским насељима.

Покривеност домаћинстава канализационом мрежом у 2019. години, од 46,1% је била нижа у односу на Рашки округ, која износи 67%, и нижа у односу на Републику Србију, која износи 66,2%.

Графикон 4: Покривеност домаћинстава канализационом мрежом

Извор: ДевИнфо

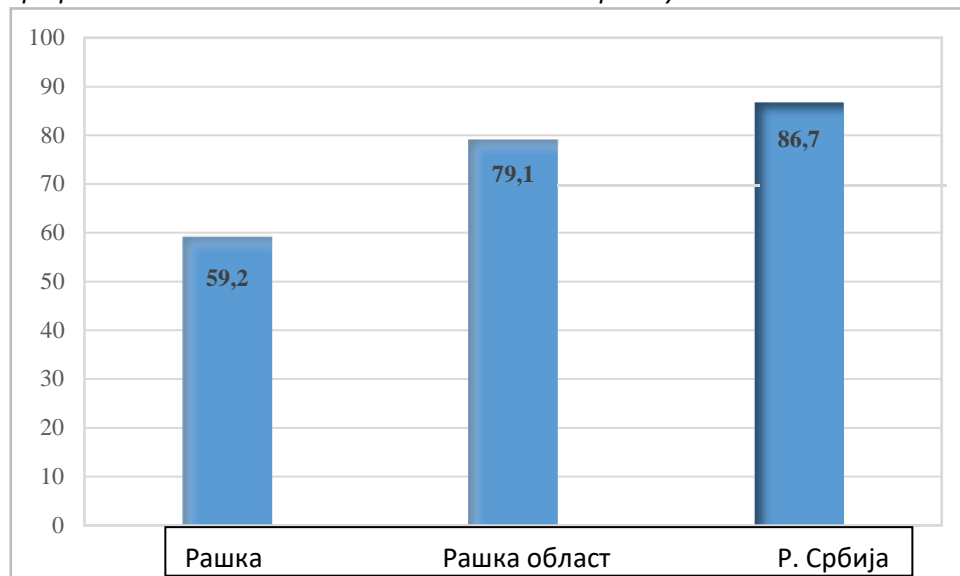
У периоду од 2010. до 2022. године, изграђено је нових 37,5 km канализационе мреже.

Снабдевање водом за пиће становника општине Рашка није било на задовољавајућем нивоу. На примарну водоводну мрежу дужине 110 km прикључено је 4.994 домаћинстава, што представља 59,2% од укупног броја домаћинстава. Приступ домаћинстава водоводној мрежи је

⁴ Извор: РЗС, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G202213049.pdf>

нижи у односу на просек Рашког округа, који износи 79,1%, као и нижи у односу на просек у Републици Србији који износи 86,7%. (Графикон 5).

Графикон 5. Удео домаћинства прикључених на водоводну мрежу (%)

Извор: ДевИнфо

Количина расположиве воде са постојећих изворишта задовољава тренутне потребе, али постоје тешкоће у водоснабдевању услед хаварија, губитака у мрежи и ненаменског трошења воде, посебно у летњем периоду. Генерално, стање цевовода и спојева у водоводној мрежи је лоше услед дотрајалости (челични цевовод од изворишта Брвеница до постојења Беоци, лоше техничко изведен ПВЦ цевовод од постројења Беоци, азбестно-цементни цевовод од изворишта Кокоровац, ужи попречни пресек цевовода према Баљевцу и др.), тако да се јављају честе хаварије и губици у мрежи, који прелазе 40%. Додатно, систем водоснабдевања има велику потрошњу електричне енергије за рад пумпи, које су такође дотрајале. Квантитет воде која стиже до потрошача у селима је углавном незадовољавајући, услед нестручно изграђене дистрибутивне мреже и којом се не управља према одговарајућим техничким стандардима.

Квалитет воде је генерално задовољавајући. Квалитет воде се контролише на постројењу за припрему воде Беоци, до којег се вода допрема из изворишта Поткоп, која има задовољавајући и стабилан квалитет, осим повећане РН вредности и садржаја магнезијума. На постројење се допрема и вода из изворишта са реке Брвенице, при чему не постоји зона санитарне заштите око водозахвата. Квалитет воде са осталих изворишта (Бадањ, Вележ, Кокоровац) задовољава критеријуме хигијенске исправности и након дезинфекције се испоручује потрошачима. Квалитет воде у сеоским водоводима се не прати редовно. Спорадична провера квалитета воде показала је да је квалитет воде са изворишта и каптажа релативно задовољавајући, али да се мала изворишта лоше одражавају и услед тога може доћи до погоршања квалитета воде која се користи у сеоским домаћинствима.

2.8.4. Управљање чврстим отпадом

Управљање отпадом на територији општине није успостављено према прописаним стандардима, јер се сакупљени комунални отпад одлаже на несанитарну депонију, а отпад који се не сакупља завршава на дивљим депонијама и сметлиштима. Чврсти комунални отпад који

се сакупи одлаже се на несанитарну депонију – отворено сметлиште „Раздоље”, на локацији која припада насељима Рашка и Рвати, удаљена само 7 km од градског насеља. Та несанитарна депонија је одређена и као депонија за одлагање грађевинског отпада и представља велики еколошки ризик. Остатак комуналног отпада у већини завршава на дивљим депонијама и сметлиштима, којих највише има у приобалним областима река.

Према Стратегији управљања отпадом за период 2010–2019. године, општина Рашка, сврстана је у регион заједно са општинама Врњачка Бања и Тутин и градовима Нови Пазар и Краљево. У међувремену су започете активности на успостављању регионалог система за управљање отпадом за општине Рашка и Тутин и град Нови Пазар, а у сврху решавања питања одрживог управљања отпадом на територији општине Рашка, започета је и израда пројектне документације за затварање и санацију несанитарне депоније „Раздоље”.

За обављање комуналних делатности (водовод, канализација, управљање отпадом) на територији општине задужено јавно комунално предузеће „Рашка”.

Локални регистар загађивача је успостављен за територију општине Рашка. Обавезу пријаве емисија загађујућих материја у животну средину и израду процене утицаја на животну средину имају субјекти претежно из сектора енергетике, рударства, металске, прехранбене индустрије и друго.

Земљиште на ширем простору подручја општине није загађено хемијским средствима и погодује развоју привредних грана високог биолошког квалитета (сакупљање шумских плодова и производња лековитог и ароматичног биља и других фармаколошких сировина). Ужа подручја загађења могу се очекивати од објекта у секторима металске и рударске индустрије, од којих је један број тих предузећа престао са радом. Поред ових постоје објекти у дрвно-прерађивачкој и прехранбеној индустрији (пекарство, млекарство, месна индустрија). Начин третмана остатака угинулих животиња није решен, што такође може бити извор загађења земљишта, подземних вода и хране.

2.9 Привреда

Према степену развијености Рашка спада у IV групу (испод 60% републичког просека) јединица локалне самоуправе.

Најзначајније привредне гране које представљају и стратешку основу даљег развоја општине Рашка, а дефинисане су и претходним стратешким документима јесу: туризам и пољопривреда.

Водеће привредне гране у претходном периоду биле су рударство и металска индустрија. Рудно богатство општине Рашка је изузетно и чине га: камени угаљ, магнезит, олово, цинк, борни минерали и др. Процес индустријализације започет је крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година прошлог века, али експлоатација многих рудних богатстава није започета. Најзначајнија је експлоатација каменог угља, који се одвија у оквиру Ибарских рудника, који послују у оквиру ЈППЕУ „Ресавица”. Будућност Ибарских рудника је неизвесна. Рудник „Сува руда” је дуго био у стечају и није радио, али се најављује поновно активирање рудника олова и цинка.

Производи прераде и обраде метала представљају најдоминантније извозне производе општине Рашка, као и производи од гуме и пластике. Постоје и развијени прерађивачки

капацитети у области прехранбене индустрије, и то: пекарство и млекарство, али је евидентна потреба унапређења технологије и увођење стандарда квалитета.

Туризам је један од највећих потенцијала општине који треба развијати како би се унапредио економски развој општине.

2.9.1 Структура привреде

Предузетничка клима у општини је испод просека Републике.

Укупан број привредних субјеката, према подацима Агенције за привредне регистре, који су током 2021. године пословала на територији општине Рашка износи 1220, од чега 230 привредних друштва и 990 предузетника⁵. Податак о заступљености жена у власничкој структури привредних субјеката на територији општине не постоји.

Број активних привредних друштава на 1000 становника износи 10,6, што је за скоро 1/3 мање од републичког просека (просек РС је 19,5 привредних друштава на 1000 становника), а мало испод просечне вредности округа коме припада општина Рашка (просек Рашког округа је 12,19 привредних друштава на 1000 становника), док је број предузетничких радњи на 1000 становника 45,8, што је на нивоу просека републике (просек РС је 41,8 предузетничких радњи је на 1000 становника), а нешто изнад просека округа који износи 40,21 предузетника на 1000 становника.

Укупни износ остварених инвестиција на територији Општине Рашка у 2019. години износио је 1.894.028.000,00 РСД, што је за око 20% мање у односу на просек Рашког округа. Укупан износ инвестиција у општини Рашка током 2020. године износио је 10.803.000,00 EUR.⁶ Укупан износ инвестиција у општини Рашка током 2021. године износио је 3.327.418,00 РСД.⁷

2.9.2 Запосленост

Стопа запослености за 2021. годину у општини Рашка износи 31,8%, и испод је стопе запослености у Србији (33,2%), а значајно испод циљане вредности у Стратегији Европа 2020 која износи мин 75%.

Табела 4: Тржиште рада - основни подаци

	2018	2019	2020	2021
01. Број запослених	6.346	6.572	6.660	6.904
02. Број незапослених	2.174	1.926	1.974	1.718
03. Просечна нето зарада (у РСД)	40.635	44.363	47.783	51.274

Укупан број запослених на територији општине Рашка износи, према општини рада, 6.218 лица (6.904 према пребивалишту), од тога око 71,34 % су запослени у правним лицима (привредна

⁵ Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/#>

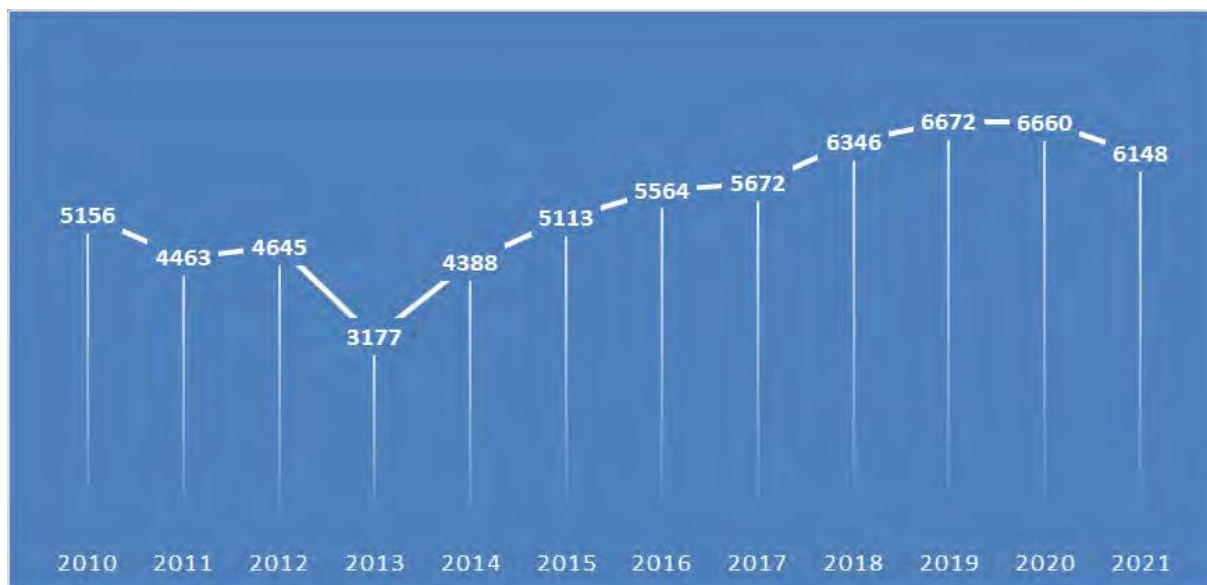
⁶ Извор: Привредна комора, <https://api.pks.rs/storage/assets/Privredna%20kretanja%20RPK%20%D0%9Araljevo%20I-XII%202021.pdf>

⁷ Извор: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G202213049.pdf>

друштва, установе, задруге и друге организације), 27,53% су предузетници или лица која су запослена код њих, и 1,11% регистровани индивидуални пољопривредници.

Укупан број запослених је од 2010. год. до 2021. године бележи раст, што је проказано на графикону 6⁸

Графикон 6: Број запослених по годинама

Број запослених жена износи 43,84% од укупног броја запосленог становништва (у 2021. години).

У 2021. години, према подацима Републичког завода за статистику, највише запослених је у прерађивачкој индустрији, сектору трговине на мало и велико и у рударству.

2.8.5. Незапосленост

Према подацима Националне службе за запошљавање укупан број незапослених лица на крају 2021. год. износио је 1.718. У односу на попис из 2011. године, број незапослених лица је смањен за 39%.

Табела 5: Незапослени по нивоу квалификација

	2018	2019	2020	2021
01. Неквалификовани	418	385	387	335
02. Нижа стручна спрема и полуквалификовани	77	62	66	49
03. Квалификовани	559	470	473	398
04. Средња стручна спрема	760	676	683	622
05. Висококвалификовани	7	11	12	10
06. Виша стручна спрема	78	61	59	56
07. Висока стручна спрема	275	261	294	248
Укупно	2.174	1.926	1.974	1.718

Извор: <https://pretraga2.apr.gov.rs/APRManePodstucija/#>

⁸ Извор: <http://devinfo.stat.gov.rs/Opstine/libraries/asp/dataview.aspx>

Од укупног броја незапослених, 19,5% чини неквалификована радна снага, што је значајно испод просека Србије (30%) и скоро дупло испод просека Рашког округа (37,8%). Најбројнија група јесу незапослени са средњом стручном спремом око 36,2%, и свакако ову групу треба додатном едукацијом/преквалификацијом смањити. Занимљиво је да је прилично велики број незапослених и са високом стручном спремом.

Број незапослених на 1000 становника износи 79 лица, док од укупног броја незапослених, 52,3% су жене. Највећи корпус незапослених чини категорија становништва старосне доби од 30-54 године. Незапосленост жена се од 2012. године смањује.

2.10. Пољопривреда

Пољопривреда јесте значајна привредна грана за становништво Општине Рашка, а имајући у виду број регистрованих пољопривредних домаћинстава може се закључити да је најмање трећина домаћинстава директно ослоњена на приходе од пољопривреде, а индиректно преко половине. Овде треба имати у виду да део домаћинстава у планинским пределима има део прихода и од експлоатације шуме као додатни приход.

Евидентна је потреба даљег унапређења технологије прерађивачких капацитета кроз увођење сертификованих система квалитета, а такође и јачања сировинске базе представља предуслов за производњу и зато је потребна значајна подршка примарној пољопривредној производњи, као и формирање откупних центара, складишта са хладњачама и сушара.

2.11 Туризам

Туризам је један од највећих потенцијала општине Рашка за економски развој који треба идаље развијати како би се додатно унапредио.

Основни ресурс представља изванредна природа, и то:

- Део националног парка Копаоник - I категорија заштите, Подручје Националног парка „Копаоник“ простире се на територијама општина Рашка и Брус;
- Део Парка природе Голија – заштићено подручје I категорије. Налази се на територијама општине Ивањица, града Краљево, општине Рашка, града Нови Пазар и Сјенице;
- Јошаничка Бања - Геотермални извори минералне воде у Јошаничкој Бањи се убрајају најтоплије у Србији. Бања има пет извора, који су погодни за лечење дегенеративних реуматских оболења, реуматских упала, стања након повреда и корективних оперативних захвата, оболења мишића, лумбаго ишијаса, женских болести, хиперацидног гастритиса, екцема и псоријазе, превенције каријеса и др;
- Река Ибар са својим притокама и река Рашка;
- Општина Рашка обилује и значајним културно историјским споменицима, који могу бити стављени у функцију туризма, пре свега бројни манастири који се налазе на територији општине. Општина поседује, такође, и велики потенцијал за развој сеоског туризма;

Туризам у општини Рашка представља једну од најзначајнијих привредних грана, а разноликост природе и културно – историјско наслеђе представљају основне адуте за развој туризма у општини, којој је то један од главних развојних праваца.

Кључни фактори развоја туризма јесу планине Копаоник, Голија, Јошаничка Бања и сеоски туризам.

У складу са Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025., општина Рашка припада двома од укупно 18 приоритетних туристичких дестинација, и то:

- Копаоник – са градовима и општинама Краљево - Крушевац - Рашка - Брус - Нови Пазар.
 - Кључни туристички производи: Екотуризам, Етнотуризам, Религијски туризам, Специјални интереси, Спортски (зимски), Планински туризам, Здравствени, спа и велнес, Кружне туре
- Планина (Парк Природе) Голија са широм околином – са општинама: Нови Пазар - Ивањица - Рашка – Сјеница
 - Кључни туристички производи: Екотуризам, Културно тематске руте, Манифестације, Рурални туризам, Специјални интереси, Кружне туре, Здравствени, спа и велнес, Спортски (зимски)

Планина Копаоник је други по посећености планински туристички центар у Србији, са укупно остварених 426.185 туристичких ноћења у 2021. години⁹.

Анализирајући стратешки развој и планирање у претходном периоду, развијени су Мастер планови развоја туристичких дестинација Копаоник и Голија. Важност ових докумената је истекла, и исте би свакако требало ажурирати.

С друге стране, Програм развоја туризма општине Рашка није донет, иако је туризам стратешка грана развоја општине. Развој планинског туризма и приоритетних туристичких дестинација, као што су Копаоник Јошаничка Бања и Голија, требало би да буде реализован кроз интегрални приступ јавног (државног и локалног) и приватног сектора. С друге стране, развој сеоског туризма већински је у „рукама“ локалне самоуправе, која на овај начин може да економски оживи и друге руралне средине на територији општине.

Имајући у виду очувану природну средину, богато културно наслеђе и народну традицију, Рашка има добре, али слабо искоришћене потенцијале за развој сеоског туризма.

Локална установа која се бави развојем и промоцијом туризма јесте Туристичка организација "Рашка", која је основана 1993. године, као јавна установа.

⁹ Извор: СТАТИСТИЧКИ ПОДАЦИ О ТУРИСТИЧКОМ ПРОМЕТУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ,
<https://mtt.gov.rs/sektori/sektor-za-turizam/korisne-informacije-turisticki-promet-srbija-kategorizacija/>

2.11 SWOT Анализа

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> • Копеоник је једна од најзначајнијих туристичких дестинација у Србији • Значајни културно историјски локалитети као додатни потенцијал за развој туризма (Манастири Градац, Стара и Нова Павлица, неколико цркви из 15. и 16. века, Меморијални комплекс Милунка Савић...) • Јошаничка Бања као база развоја бањског туризма • Заштићена подручја (НП Копеоник, ПП Голија) • Разноврсни и богати природни ресурси (планине, шуме, реке, геотермални извори) • Разноврстан биљни и животињски свет • Очуване подземне воде • Обиље извора пијаће воде • Задовољавајући квалитет ваздуха и земљишта • Потпуна покривеност урбане зоне канализационом мрежом • Велики удео домаћинства је прикључен на канализациону мрежу • Градско језгро покривено водоводном мрежом • Отпадне воде се у потпуности прерађују у урбаној зони • Највећи број домаћинства има обезбеђено одношење смећа • Висок ниво друштвене одговорности локалне самоуправе • Распоживост значајних средстава за улагања у друштвено одговорне активности и социјалну заштиту • 100% субвенционисано предшколско образовање за грађане • Апсолутна приступачност предшколског и основног образовања на целој територији општине 	<ul style="list-style-type: none"> • Општина спада у групу девастираних подручја - 4. степен развијености • Низак животни стандард • Недостатак квалификоване радне снаге на тржишту рада • Лоша енергетска инфраструктура на територији Голије • Недовољно развијена пољопривреда • Недовољан сточни фонд • Уситњеност пољопривредних произвођача • Неадекватна опремљеност пољопривредних произвођача • Недовољно развијен систем локалних подстицаја за привреду • Недостатак квалификованих туристичких радника • Непостојање спремних индустријских и радних зона • Недовољно развијена привреда • Недовољни кадровски капацитети канцеларије за ЛЕР • Недовољно развијена путна инфраструктура • Недовољно добра саобраћа повезаност • Велика разуђеност насеља и неповољна конфигурација терена • Недовољно развијени стручни капацитети ТО Рашка • Непотпуна просторно-планска документација за Голију и Јошаничку Бању • Недовољно добра координација између јавног и приватног сектора у области туризма • Изражена сезоналност на Копеонику – недовољна испуњеност капацитета ван зимске сезоне • Недостатак адекватног простора за одржавање манифестација на Копеонику

<ul style="list-style-type: none"> • 6 услуга социјалне заштите које финансира ЈЛС • Бесплатан превоз ученика средњих школа • Бесплатни уџбеници за ученике основних школа • Разноврсно културно - историјско наслеђе • Релативно ниска стопа незапослености • Солидна енергетска инфраструктура • Развијен систем локалних подстицаја за пољопривреду и рурални развој, • Развијен систем локалних подстицаја за запошљавање • Развијена прерада дрвета (Ивер доо, Елит доо, Стругара Вучковић, Стругара Јанковић) • Прерада млека • ТО Рашка • Регионална агенција за просторни и економски развој Рашког и Моравичког округа • Канцеларија за ЛЕР • Центар за културу, образовање и информисање „Градац“ • Две средње школе (Гимназија и Средња стручна школа Краљица Јелена) • Постојање образовног подручја рада за туризам и угоститељство у Средњој школи „Краљица Јелена“ • Центар за социјални рад • Активна локална канцеларија за младе • Активан спортски савез • Развијен систем подстицаја за спортске клубове • Солидна спортска инфраструктура • ЈКП Рашка • ЈКП Путеви Рашка 	<ul style="list-style-type: none"> • Недостатак спортских терена на Копаонику • Релативно слаба наплата боравишне таксе • Недовољна приступачност секундарне и терцијарне здравствене заштите • Неадекватни и недовољни технички, материјални кадровски капацитети Дома здравља • Недоступно високо образовање • Недовољна понуда средњих образовних профила • Недовољна посећеност културних садржаја • Непостојање локалног лиценцираног пружаоца услуга социјалне заштите • Директно изливање отпадних вода у речне водотокове на Копаонику и у Јошаничкој Бањи, • Велики део територије општине није покривен канализационом мрежом • Висок степен загађености река Ибар и Рашка • Недовољно покривено рурално подручје водоводном мрежом • Значајан део (око 20%) водоводне инфраструктуре је застарео • Комунални отпад се одлаже на не санитарну депонију • Недовољна опремљеност ЈКП за адекватно обављање комуналне делатности • Велики број дивљих депонија • Ниска еколошка свест и брига о животној средини • Недовољни кадровски и материјални капацитети инспекцијских органа надлежних за заштиту животне средине • Велике количине јаловине из рудника
Шансе	Опасности
<ul style="list-style-type: none"> • Успостављање система за прераду отпадних вода у подручјима НП Копаоник и Јошаничка Бања • Имплементација Регионалног плана за управљање чврстим отпадом 	<ul style="list-style-type: none"> • Снажан одлив становништва и депопулација • Загађење животне средине • Недостатак радне снаге • Загађење животне средине

<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм „Чиста Србија“ • Обезбеђивање средстава из међународних фондова • Велики потенцијал за коришћење обновљивих извора енергије (биомаса, геотермални извори) • Развој Јошаничке Бање као туристичке локације • Развој Голије као туристичког центра • Развој руралног, излетничког, конгресног, ловног и риболовног туризма • Развој сточарства • Развој скијалишта Јошаничка Бања • Развој воћарства (бобичасто воће, шљиве и јабуке) • Удруживање пољопривредника • Прерада шумског воћа и плодова • Велики потенцијал обновљивих извора енергије • Велико рудно богатство (магнезит, камени угаљ, борни минерали, грађевински камен) • Изградња гасовода • Реконструкција магистралног пута М-22 од Новог Пазара до Рашке и од Рашке до Краљева • Развој и опремање пословне зоне • Прерада воћа, меса и шумских плодова • Подстицајна средства Министарства трговине, туризма и телекомуникације • Подстицаји Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде • Привлачење донаторских средстава • Увођење дуалног образовања у складу са потребама послодаваца • Развој примарне здравствене заштите • Унапређење услуга социјалног становања • Даља социјална инклузија Рома и других угрожених категорија 	<ul style="list-style-type: none"> • Централизовано управљање заштићеним подручјима • Пре – интензивна градња на Копаонику • Недостатак средстава за реализацију капиталних пројеката у области животне средине • Негативан утицај већих инвеститора на животну средину • Негативан еколошки утицај из суседних регија
---	---

3. Визија

Визија општине Рашка 2029. године је настала као резултат заједничког рада општинског координационог тима за израду Плана развоја 2023–2029., тематских радних група и кроз консултативни процес са заинтересованим странама. Визија представља жељену пројекцију будућности и указује на промене које се желе постићи у локалној заједници исказане кроз приоритетне циљеве развоја, а који се достижу кроз реализацију планираних мера.

Визија општине Рашка у 2029. години гласи

Општина Рашка је економски развијена заједница, која свој развој базира на лидерској позицији у области туризма, модерној инфраструктури, очуваној животној средини и богатом културно-историјском наслеђу, у којој живе срећни и задовољни грађани и грађанке.

4. Приоритетни циљеви развоја

Развојни правац	Приоритетни циљ	Мере за остварење приоритетног циља
Заштита животне средине и комунална инфраструктура	1.1 Заштићене и чисте реке Рашке	1.1.1 Изградња система за управљање отпадним водама 1.1.2 Уређење речних корита река Ибар и Рашка и осталих водотокова
	1.2 Чисти и очувани земљиште и ваздух Рашке	1.2.1 Креирање и усвајање локалног Програма заштите животне средине 1.2.2 Успостављање регионалног система за управљање отпадом 1.2.3 Повећање територијалне покривености организованим одношењем комуналног отпада 1.2.4 Едукација становништва о значају очувања и унапређења стања животне средине и о правилном одлагању отпада 1.2.5 Санација и рекултивација несанитарне депоније и уклањање дивљих депонија

		1.2.6 Повећање пошумљености територије Општине Рашка
	1.3 Највећи број становника користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	1.3.1 Изградња и реконструкција водовodne мреже 1.3.2 Проширење капацитета за производњу пијаће воде
	1.4 Ефикаснија и рационалнија употреба енергије	1.4.1 Креирање и усвајање локалног Програма енергетске ефикасности 1.4.2 Унапређење енергетске ефикасности јавних објеката 1.4.3 Спровођење подстицајних мера за енергетску санацију стамбених зграда, породичних кућа и станова
Развојни правац	Приоритетни циљ	Мере за остварење приоритетног циља
Економски развој	2.1 Копаоник је водећа туристичка дестинација у Србији	2.1.1 Израда и усвајање локалног програма развоја туризма 2.1.2 Израда потребне документације за препознавање Јошаничке Бање као туристичког подручја од посебног значаја 2.1.3 Развој туристичке инфраструктуре на Копаонику, Јошаничкој Бањи и Голији 2.1.4 Креирање и промоција заједничке понуде Јошаничка Бања Копаоник
	2.2 Креирано повољно пословно окружење, као предуслов за бржи економски развој	2.2.1 Унапређење организационих и кадровских капацитета ЈЛС за ЛЕР 2.2.2 Успостављање и спровођење система локалних подстицаја привреди у складу с Програмом локалног економског развоја 2.2.3 Формирање функционалних пословних зона
	2.3 Повећана ефикасност, конкурентност и одрживост пољопривредне производње и прераде	2.3.1 Спровођење локалних подстицаја за унапређење конкурентности пољопривредне производње и прераде 2.3.2 Едукације пољопривредника
	2.4 Компетенције људских ресурса су у складу са потребама	2.4.1 Усаглашавање образовних профила у формалном образовању с потребама привреде

	послодаваца на локалном тржишту рада	2.4.2 Обезбеђивање компетентних запослених кроз спровођење активних мера запошљавања предвиђених ЛАПЗ-ом
	2.5 Развој саобраћаја, локалне саобраћајне инфраструктуре и јавних површина	2.5.1 Реконструкција и регулација јавних путева, улица и мостова на територији Општине Рашка 2.5.2 Изградња јавних путева, улица и мостова на територији Општине Рашка 2.5.3 Повећање капацитета и нивоа услуге у систему јавног превоза путника и паркирања возила 2.5.4 Изградња и реконструкција јавних зелених површина (паркова и стаза) 2.5.5 Реализација пројеката изградње атмосферске канализације
	2.6 Просторно уређена и за живот привлачна животна средина	2.6.1 Израда и усвајање просторно-планских докумената
Развојни правац	Приоритетни циљ	Мере за остварење приоритетног циља
Друштвени развој	3.1 Грађани општине Рашка имају приступачну и квалитетну примарну здравствену заштиту и јавно здравље	3.1.1 Проширење и реконструкција објеката Дома здравља Рашка 3.1.2 Додатно техничко опремање Дома здравља Рашка 3.1.3 Обезбеђивање адекватног броја и структуре медицинског кадра 3.1.4 Увођење нових програма у локалну здравствену заштиту
	3.2 Тренд депопулације је у значајној мери смањен	3.2.1 Израда и усвајање Стратегије унапређења положаја младих Општине Рашка и локалне Стратегије развоја предшколског образовања и васпитања 3.2.2 Унапређење постојећих и увођење нових мера популационе политике 3.2.3 Унапређење могућности за формално образовање на територији Општине Рашка 3.2.4 Реконструкција, санација, адаптација и опремање објеката основних и средњих школа у Рашки
	3.3 Унапређена културно - уметничка понуда у Рашки	3.3.1 Израда и усвајање локалне Стратегије културе у општини Рашка

		3.3.2 Изградња, реконструкција, санација и опремање објеката културе 3.3.3 Увођење нових и унапређење постојећих културно - уметничких програма
	3.4 Унапређени услови за спровођење спортско - рекреативних активности у Рашки	3.4.1 Изградња и реконструкција спортско-рекреативне инфраструктуре 3.4.2 Креирање програма за развој школског и аматерског спорта
	3.5 Грађани општине Рашка имају приступачну и квалитетну социјалну заштиту	3.5.1 Увођење нових и унапређење постојећих услуга социјалне заштите 3.5.2 Унапређење локалних политика социјалне заштите
	3.6 Обезбеђено партиципативно и транспарентно буџетирање и укључивање грађана и грађанки у процесе креирања и праћења јавних политика	3.6.1 Саодлучивање са грађанима о спремним пројектима 3.6.2 Финансирање пројеката неформалних група кроз пројекат „Удружимо се!“

5. Мере за достизање приоритетних циљева по развојним правцима

5.1 Развојни правац 1 – Животна средина и комунална инфраструктура

Приоритетни циљ 1.1:	Заштићене и чисте реке Рашке	2021/2022	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Удео отпадних вода које се безбедно пречишћавају	Извештај ЈЛС	40%	75%
Удео домаћинстава прикључених на канализациону мрежу	РСЈП	59,2%	75%
Дужина изграђене/реконструисане канализационе мреже, 2022.	Извештај ЈЛС	91,5 km	121,5 km
Дужина уређених речних корита	Извештај ЈЛС	2,5 km	5 km

Обазложење:

Општина Рашка је богата водним ресурсима. Највећи водени ток који протиче територијом општине Рашка, у дужини од 34 km, је река Ибар, са својим левим притокама Рашком и Брвеницом и десним притокама Јошаницом, Рудничком и Радошићком реком.

Квалитет воде река на територији општине Рашка је с добрим еколошким статусом. Локални мониторинг квалитета површинских вода није успостављен на територији општине, а оцена је дата на основу мерења на мерној станици Рашка на реци Ибар у оквиру државне мреже мониторинга квалитета вода. За већину параметара квалитет воде припада II класи, што представља добар еколошки статус, осим у случају микробиолошких параметара, чије забележене вредности припадају III и IV класи, што представља лош еколошки статус. Може се претпоставити да је квалитет бројних мањих водотокова у планинским пределима општине Рашка још бољи, осим у случајевима када су изложени неком од извора загађења. Главне изворе загађења одређеног броја водотокова представљају континуирано испуштање непречишћених отпадних вода, неконтролисано одлагање отпада и загађење које потиче од пољопривреде и привредних активности.

Канализациони систем на Копаонику обухвата само главни колектор који отпадне воде из центра туристичког насеља одводи до постројења за пречишћавање отпадних вода, које није у функцији и из којег се отпадне воде директно изливају у Бистричку реку. Преко 2.000 кућа у викенд насељу није прикључено на канализацију и отпадне воде се одводе у индивидуалне септичке јаме. Услед тога, Бистричка река је постала „мртва река”, док септичке јаме, које нису санитарно заштићене, угрожавају подземне воде на том подручју. У фази реализације је пројекат изградње постројења за пречишћавање отпадних вода подручја Копаоника, а започета је реализација пројекта решавања питања отпадних вода и на подручју Јошаничке Бање.

Дужина канализационе мреже, према подацима из 2022. године, износила је 91,5 km. У 2021. години на канализациону мрежу је било прикључено 5.000 домаћинстава¹⁰, што представља 59,2% од укупног броја домаћинстава¹¹.

У циљу поправљања и очувања еколошког статуса речних водотокова на територији општине Рашка потребно је значајно унапредити област управљања отпадним водама кроз изградњу канализационе мреже, колектора и постројења за пречишћавање отпадних вода.

Веза са ЦОР**Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све**

Подциљ 6.3 До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу;

Подциљ 6.6 До 2020. године заштити и обнављати екосистеме везане за воду, укључујући планине, шуме, мочваре, реке, аквифере и језера;

¹⁰ ДевИнфо подаци за 2019

¹¹ ДевИнфо подаци за 2019

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Подциљ 11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

Подциљ 11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, укључујући посебну пажњу о квалитету ваздуха и управљању отпадом на општинском и другим нивоима.

Предложене мере**Мера: 1.1.1 Изградња система за управљање отпадним водама**

Мера подразумева израду, или усклађивање просторно-планских докумената, решавање правно-имовинских односа, прибављање услова, дозвола и сагласности, израду пројектно-техничке документације и извођење грађевинских радова.

У плану је изградња и опремање два постројења за пречишћавање отпадних вода и то на Копаонику и у Јошаничкој Бањи, као и изградња канализационе мреже у дужини од 10 km на Копаонику и 9 km у Јошаничкој Бањи (урађен је део мреже поред Драгуљице и парка као и од стационара до амбуланта). Мера такође подразумева и успостављање система за мониторинг отпадних вода на територији општине Рашка, као и израду просторно-планске и пројектно-техничке документације за систем за прераду отпадних вода на Голији и у Баљевцу на Ибру. Неопходно је изградити и системе фекалне канализације у Викенд насељу, у насељима Пискања и Биорци у месној заједници Баљевац на Ибру, у месној заједници Казновиће (Доње Казновиће, у засеку Ђурчићи), у месној заједници Вареве (Ул. IV Варевска, 3 km) као и II и III Варевској улици, у дужини од 1 km, и део примарне и секундарне канализационе мреже у Драганићима.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
Министарство заштите животне средине, Канцеларија за јавна улагања, Кабинет председника Општине, Општинска управа Рашка - Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште и служба за локални економски развој	45.000.000,00 ЕУР	Међународни донатори, Министарство заштите животне средине, Канцеларија за јавна улагања, буџет ЈЛС	Дуг

Мера: 1.1.2 Уређење речних корита река Ибар и Рашка и осталих водотокова

Мера подразумева уређење леве обале реке Ибар у центру Рашке, од каменог моста до краја шеталишта „Матова чесма“ и десне на истом потезу. Уређење леве стране подразумева изградњу шеталишта, с мобилијарима, бицикличком стазом и сл., а са десне стране само изградњу обалоутврде. У претходном периоду је урађена комплетна пројектно-техничка документација за уређење леве обале Ибра у дужини 1,8 km дуж градског језгра. Постоји потреба изградње обалоутврде и кеја на потезу ресторан „Мали рај“ до Шћеловића у Трнавској реци. У циљу спречавања негативних утицаја поплавних таласа на рекама Јошаница (низводно низ Јошаницу, до бензинске пумпе) и Самоковка завршиће се обалоутврде у дужини од 1,2 km. Неопходно је и

уредити кеј у Лошаничкој Бањи, на потезу Драгуљица-бензинска пумпа те на тај начин реализовати претходно започети пројекат регулације тока реке Лошанице.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка - Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште ЈВП „Србијаводе“ 	6.500.000,00 ЕУР	Међународни донатори, Влада РС, буџет ЈЛС	Дуг

Приоритетни циљ 1.2	Чисти и очувани земљиште и ваздух Рашке	2021	2029
Индикатори	Извори верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Локални Програм заштите животне средине	Службени гласник Општине Рашка	0	1
Изграђен Регионални центар за управљање отпадом	Употребна дозвола	0	1
Количина отпада који се безбедно одложи и преради	Извештаји ЈКП „Рашка“	0	1.000 t/мес.
Површина територије под шумом	РСЈП	47,1% (31574,21 ha)	48%
Удео територије покривене организованим одношењем отпада	Извештај ЈКП „Рашка“	70%	85%

Обазложење:

Управљање отпадом на територији општине није успостављено према прописаним стандардима, јер се сакупљени комунални отпад одлаже на несанитарну депонију, а отпад који се не сакупља завршава на дивљим депонијама и сметлиштима. Чврсти комунални отпад који се сакупи одлаже се на несанитарну депонију – отворено сметлиште „Раздоље“, на локацији која припада насељима Рашка и Рвати, удаљена само 7 км од градског насеља. Та несанитарна депонија је одређена и као депонија за одлагање грађевинског отпада и представља велики еколошки ризик. Остатак комуналног отпада у већини случајева завршава на дивљим депонијама и сметлиштима, којих највише има у приобалним областима река.

Према Стратегији управљања отпадом за период 2010–2019. године¹², општина Рашка, сврстана је у регион заједно са општинама Врњачка Бања и Тутин и градовима Нови Пазар и Краљево. У међувремену су започете

Процент је рачунат на укупан број домаћинстава од 8.442, према Попису становништва из 2011. године, Републички завод за статистику

активности на успостављању регионалног система за управљање отпадом за општине Рашка и Тутин и град Нови Пазар.

У циљу очувања животне средине и одрживости туризма као носеће развојне делатности, неопходно је унапредити управљање отпадом.

Веза са ЦОР

Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Подциљ 11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама;

Подциљ 11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима;

Подциљ 11.7 До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом;

Предложене мере

Мера 1.2.1 Израда и усвајање локалног Програма заштите животне средине

Мера подразумева израду локалног Програма заштите животне средине у складу са Законом о заштити животне средине, с Националним програмом за заштиту животне средине и са Стратегијом управљања отпадом. Циљ израде Програма јесте решавање идентификованих проблема и реализација доступних могућности за унапређење стања животне средине. У склопу израде горенаведеног документа, биће реализовано мапирање природних вредности на територији Општине Рашка и предложене мере за заштиту истих. Ова мера подразумева и детаљно дефинисање управљања отпадом, заштиту и унапређење стања ваздуха и вода, као и израду катастра зелених површина ради одрживог управљања истим кроз спровођење мониторинга.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општинско веће Општине Рашка, Скупштина Општине Рашка 	1.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, Министарство заштите животне средине, међународни донатори	Средњи

Мера 1.2.2 Успостављање Регионалног система за управљање отпадом

Мера подразумева изградњу Регионалног центра за управљање отпадом намењеног за потребе града Новог Пазара, општина Тутин и Рашка. Потребно је израдити просторно-планску, пројектно-техничку документацију за нови Регионални центар за управљање отпадом, те извршити инфраструктурно опремање и грађевинске радове.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	Процењена вредност за	Међународни донатори, буџет ЈЛС,	Дуг

¹² Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. година („Службени гласник РС”, број 29/2010).

<ul style="list-style-type: none"> Општина Тутин и Град Нови Пазар Министарство заштите животне средине 	изградњу Регионалног центра за управљање отпадом износи 10.000.000,00 ЕУР.	Министарство заштите животне средине	
Мера 1.2.3 Повећање територијалне покривености организованим одношењем комуналног отпада			
Мера подразумева унапређење капацитета ЈКП „Рашка“ у смислу повећања људства, набавке 3 камиона смећара, 1 цистерне за фекални отпад и 500 контејнера (пластичних и металних) и 40 киштри ради организованог прикупљања и одношења смећа отпада из сеоских подучја у којима тренутно такав систем не постоји.			
<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> ЈКП „Рашка“ Општинска управа Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	100.500.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Министарство животне средине	Средњи
Мера 1.2.4 Едукација становништва о значају очувања и унапређења стања животне средине и о правилном одлагању отпада			
Мера подразумева организовање и спровођење радионица у школама и вртићима, акције чишћења, медијске кампање, као и покривање одређених локација видео надзором.			
<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Комисија за заштиту животне средине Општине Рашка 	10.500.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Министарство заштите животне средине	Дуг
Мера 1.2.5 Санација и рекултивација несанитарне депоније и уклањање дивљих депонија			
У претходном периоду је израђена комплетна пројектно-техничка документација и добијена сагласност за санацију и рекултивацију несанитарне депоније. Због истека важења горенаведене сагласности, неопходно је поново тражити исту од надлежног министарства. Спроведено је мапирање и идентификовано је 60 дивљих депонија. Мера подразумева затварање и санацију несанитарне депоније „Раздоље“, као и уклањање 30 дивљих депонија које се налазе на јавним површинама.			
<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>

<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка ЈКП „Рашка“ 	180.000.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС и Министарство заштите животне средине	Дуг
Мера 1.2.6 Повећање пошумљености територије Општине Рашка			
Мера подразумева реализацију пројеката пошумљавања општинских катастарских парцела. Планирана је реализација пошумљавања у подручју шеталишта 'Матова чесма' у Рашки. Планирана је и садња садница црног бора на Саковском брду изнад Рашке, на 8,10 ha.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	4.670.100,00 РСД	Буџет ЈЛС, Министарство заштите животне средине	Средњи

Приоритетни циљ 1.3	Највећи број становника користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	2021	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Удео домаћинстава које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља	РСЈП	84,7%	90%
Број домаћинстава прикључених на водоводну мрежу	РСЈП	7.150	7.529
Дужина изграђене и реконструисане водоводне мреже	Извештај ЈКП Рашка	110 km	148 km
Количина губитака воде на водоводној мрежи	Извештај ЈКП Рашка	40%	20%

Обазложење:

Снабдевање водом за пиће становника општине Рашка је на задовољавајућем нивоу. На примарну водоводну мрежу дужине 7.150 домаћинстава, што представља 84,7% од укупног броја домаћинстава. За више 80% становништва општине Рашка постоји доступност питке воде.

Количина расположиве воде са постојећих изворишта задовољава тренутне потребе, али постоје тешкоће у водоснабдевању услед хаварија, губитака у мрежи и ненаменског трошења воде, посебно у летњем периоду. Генерално, стање цевовода и спојева у водоводној мрежи је лоше услед дотрајалости (челични цевовод од изворишта Брвеница до постројења Беоци¹³, лоше техничко изведен ПВЦ цевовод од постројења Беоци, азбестно-цементни цевовод од изворишта Кокоровац, ужи попречни пресек цевовода према Баљевцу и др.), тако да се јављају честе хаварије и губици у мрежи, који прелазе 40%. Додатно, систем водоснабдевања има велику

¹³ У оквиру пројекта из ИПА 2013 урађен је нови потисни цевовод сирове воде од црпне станице Брвеница до постојећег постројења за припрему питке воде.

потрошњу електричне енергије за рад пумпи, које су такође дотрајале. Квантитет воде која стиже до потрошача у селима је углавном незадовољавајући, услед нестручно изграђене дистрибутивне мреже, којом се не управља према одговарајућим техничким стандардима.

На основу горенаведеног се може закључити да је неопходно унапредити капацитет и квалитет водоснабдевања грађана општине Рашка кроз изградњу и реконструкцију водоводне мреже, водозавода и акумулација.

Веза са ЦОП

Циљ 6. Обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све

Подциљ 6.1 До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све.

Предложене мере

1.3.1 Изградња и реконструкција водоводне мреже

Како би се омогућио приступ пијаћој води с контролисаним квалитетом домаћинствима на територији која није покривена водоводном мрежом неопходно је значајно продужење цевовода. Имајући у виду да је велики део постојеће водоводне мреже дотрајао и да је изграђен од азбестних цеви, у циљу унапређења квалитета водоснабдевања и смањења губитака у мрежи неопходна је реконструкција значајног дела мреже заменом водоводних цеви.

Мера подразумева:

- Реконструкција, проширење и доградња водоводне мреже на Копаонику I фаза изградње, око 11 km.
- Аутоматизација мерних места на објектима водоснабдевања у Рашки, 10 шахти.
- Аутоматизација мерних места на објектима водоснабдевања на Копаонику кроз изградњу 12 шахти.
- Замена – реконструкција цевовода у Рашки и у Супњу, у дужини 7-8 km.
- Замена постојећег азбестно-цементног цевовода новим ПЕ цевоводом, у дужини 500 m
- Реконструкција примарног водоводног цевовода (АЦ Ø100 mm) у Ибарској улици, у дужини 2,5 km
- Увођење система даљинског читавања мерних инструмената
- Реконструкција и доградња гравитационог довода од ПК „Беоци“ до резервоара Рашка, дужине 4 km
- Замена цевовода ПВЦØ300 цевоводом ПВЦØ300 на деоници од базена до Ибарске улице
- Замена цевовода АЦØ300 цевоводом ПЕØ150 на деоници од шахте „Копаоник“ до шахте „22. децембар“
- Доградња водовода у Трнавској реци
- Изградња новог цевовода Ø3, L=750m од резервоара „Крш“ до ромског насеља у Трнавској реци, и продужетак цевовода Ø5/4“, L=700m за засеок Шћеловићи
- Реконструкција цевовода Јошаничка Бања-Баљевац на Ибру (10 km)
- Реконструкција комплетне водоводне мреже у Јошаничкој Бањи с изградњом два додатна базена
- Реконструкција водоводне мреже у Баљевцу на Ибру (првенствено у насељима Луцице, Пискања, Јарандо и Побрђе)
- Реконструкција (или измештање) водоводне мреже услед испрекиданости исте изградњом гасовода на потезу Викенд насеље – Ново Село
- Израда пумпи на више локација у селу Беоци, чиме би се решио проблем стварања „ваздушних чепова“ или израда нове трасе са израдом резервоара

<ul style="list-style-type: none"> Израда водоводне мреже у насељу Власово, од „рампе“ до свечане сале Гламур (проширење и замена азбестног и поцинкованог цевовода) 			
<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка ЈКП „Рашка“ 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.	Међународни донатори, буџет ЈЛС и Влада РС	Дуг

1.3.2 Проширење капацитета за производњу пијаће воде

Имајући у виду да више од 40% домаћинстава на територији општине Рашка није прикључено на водоводну мрежу, неопходно је проширити тренутне капацитете за производњу пијаће воде стављањем у функцију нових, те реконструкцијом и проширењем постојећих изворишта и водозахвата. Мера подразумева следеће активности:

- Доградња постојећег ППСВ на Копаонику, ради производње додатних 30-40 л/с питке воде
- Изградња нових резервоара Р2-а (запремине 2x500 м³, на коти 1770 мнм), чији положај је на месту прекидне коморе ПК2
- Реконструкција постојећих изворишта сирове воде у склопу доградње постојећег ППСВ на Копаонику
- Израда генералног пројекта водоснабдевања у Рашки
- Набавка агрегата за постројење за припрему питке воде у Беоцима
- Испитивање резерви нових изворишта и довођење додатних количина воде за Рашку са Голије (Ивањско врело, Боровиће) уз изградњу додатних резервоара
- Израда Студије изводљивости гравитационог напајања питком водом општине Рашка из бунара и бушотина у Градцу
- Санација и проширивање изворишта Кокоровац и Вележ (Јошаничка Бања)
- Евиденција стања сеоских водовода и јавних чесама и дефинисање статута сеоских водовода и јавних чесама у оквиру система водоснабдевања
- Увођење сеоских водовода у систем јавног водоснабдевања ЈКП „Рашка“

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка ЈКП „Рашка“ 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.	Међународни донатори, буџет ЈЛС и Влада РС	Дуг

Приоритетни циљ 1.4	Ефикаснија и рационалнија употреба енергије	2021	2029
Индикатори		Почетна вредност	Циљана вредност

	Извор верификације		
Број усвојених програма за енергетску ефикасност	Извештај ЈЛС (Општинског већа Општине Рашка)	0	1
Број енергетски унапређених јавних објеката	Енергетски пасош	4	9
Вредност додељених субвенција за енергетску ефикасност на годишњем нивоу	Извештај ЈЛС	17.000.000	23.000.000

Обазложење:

Већина јавних објеката у општини Рашка нису у довољној мери енергетски ефикасни. Највећи проблеми су лоша термо изолација, застарела столарија, нерационална потрошња електричне енергије и топлотне енергије произведене сагоревањем чврстих горива. Све наведено има за последицу велике трошкове за енергију с једне и негативан утицај на животну средину кроз загађење ваздуха с друге стране. Слична је ситуација и с приватним објектима. Познато је да су четири јавна објекта делимично санирана, те енергетски унапређена у протеклом периоду и то Основна школа “Сутјеска” у Рашки, ПУ „Весело детињство“ Рашка, објекат у Баљевцу и објекат у Рашки, Основна школа „Рашка“. Тренутно не постоје прецизни подаци о енергетској ефикасности како јавних, тако и приватних објеката на територији општине Рашка, па је потребно у наредном периоду успоставити евиденцију и праћење првенствено кроз израду локалног Програма енергетске ефикасности.

Веза са ЦОР

Циљ 11: Одрживи градови и заједнице

Подциљ 11.1 До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља

Подциљ 11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама

Подциљ 11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерене по глави становника, с посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима

Предложене мере

Мера 1.4.1 Креирање и усвајање локалног Програма енергетске ефикасности

Програм енергетске ефикасности за период 2024-2026. година је плански документ који доноси јединица локалне самоуправе као обвезник система енергетског менаџмента. Израда Програма енергетске ефикасности Општине Рашка је и испуњење обавеза које проистичу из Закона о ефикасном коришћењу енергије.

Одговорна институција/ партнери	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	600.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС и Влада РС (Министарство заштите животне средине, Министарство рударства и енергетике)	Средњи

Мера 1.4.2 Спровођење подстицајних мера за енергетску санацију стамбених зграда, породичних кућа и станова

Мера подразумева спровођење подстицајних мере у циљу енергетске санације стамбених зграда, породичних кућа и станова, које спроводе јединице локалне самоуправе, а у циљу остваривања уштеде енергије и њеног рационалног коришћења, те смањење емисије гасова с ефектом стаклене баште.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	23.000.000 РСД годишње	Министарство рударства и енергетике, буџет ЈЛС	Дуг

Мера 1.4.3 Унапређење енергетске ефикасности јавних објеката

Мера подразумева потребне реконструкције и опремање јавних објеката у циљу остваривања уштеде и рационалног коришћења енергије, те смањења емисије гасова с ефектом стаклене баште:

- Енергетска реконструкција и санација објеката Општине Рашка – Зграда 1 и Зграда 2
- Енергетска реконструкција и санација ОШ „Јосиф Панчић“, истурено одељење (објекат) у Брвенику
- Израда пројекта топлотне подстанице и постављање исте у објекту дечијег вртића „Весело детињство“ у Рашки
- Енергетска реконструкција и санација Дома културе у Баљевцу на Ибру

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	42.400.000,00 РСД	Министарство рударства и енергетике, буџет ЈЛС, међународни донатори	Средњи

5.2 Развојни правац 2: Економски развој

Приоритетни циљ 2.1	Копаоник је водећа туристичка дестинација у Србији	2021/2022	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Локални програм развоја туризма	Службени гласник Општине Рашка	0	1
Број ноћења на Копаонику (домаћи и страни туристи)	Извештај ТО Рашка	426185	520000
Приходи од боравишне таксе 2022.	Извештај ЈЛС	53.852.883,76	64.000.000,00
Обазложење:			

Општина Рашка је типична планинска регија са сликовитим и разноврсним планинским пејзажом. То је традиционално туристичко подручје Србије, које чини важан део туристичког промета републике Србије. Кључне компаративне предности које представљају потенцијал за даљи развој карактерише планински пејзаж са изузетно богатим и добро очуваним природним и културним обележјима.

Са основним идентитетом „Српских Алпа“, Ски центром Копаоник као централним елементом, Голијом, Јошаничком Бањом, културно историјским наслеђем и људима који овде живе, Рашка треба да постане препознатљива, заокружена и добро организована туристичка дестинација током целе године.

У складу са Стратегијом развоја туризма Републике Србије 2016-2025., општина Рашка припада половима развоја у две од укупно 18 приоритетних туристичких дестинација, и то:

- Копаоник, Планина Копаоник (НП) са половима развоја у општинама Краљево - Крушевац - Рашка - Брус - Нови Пазар. Кључни туристички производи регије Копаоник су: спортови (зимски), екотуризам, етнотуризам, религијски туризам, специјални интереси, планински туризам, здравствени, спа&веллнесс, кружне туре.
- Голија, Нови Пазар, Ивањица - Планина (ПП) Голија са широм околином са половима развоја у општинама Нови Пазар - Ивањица - Рашка – Сјеница. Кључни туристички производи регије Голија су екотуризам, културно тематске руте, манифестације, рурални туризам, специјални интереси, кружне туре, здравствени, спа&веллнесс, спортови (зимски).

Из напред наведеног, евидентно је да је носилац туризма у општини планина Копаоник, и да други потенцијали којима општина располаже, још увек нису стављени потпуно у функцију туризма.

Анализирајући стратешки развој и планирање у претходном периоду, развијени су Мастер планови развоја туристичких дестинација Копаоник и Голија. Важност ових докумената је истекла, те би исте би свакако требало ажурирати.

С друге стране, Програм развоја туризма општине Рашка није донет, иако је туризам стратешка грана развоја општине. Развој планинског туризма и приоритетних туристичких дестинација, као што су Копаоник и Голија, треба да буде реализован кроз интегрални приступ јавног (државног и локалног) и приватног сектора. Са друге стране, развој сеоског туризма већински је у „рукама“ локалне самоуправе, која на овај начин може да економски оживи и друге руралне средине на територији општине.

Општина Рашка би требало да осмисли интегралне туристичке производе који ће задовољити жељу за јединственим искуствима и понудити туристима део традиције, обичаја и вредности који су део културе и живота становника. Општина Рашка ће успешно координисати интересе свих заинтересованих страна (јавних и приватних) са циљем побољшања квалитета понуде (квалитета уместо квантитета), да сваки пружалац услуга који то жели нађе своје место у мозаику дестинацијског интегралног производа и да свако допринесе најбоље што уме. Заједничким напорима јавног и приватног сектора, ће се остварити постављени циљеви, посебно у реализацији недостајућих инфраструктурних и субструктурних пројеката и у управљању већ реализованим кључним развојним пројектима, које треба испунити правим садржајем и пласирати на тржиште.

У свим активностима, било јавног или приватног сектора, водиће се рачуна о принципима одрживог развоја, како не бисмо умањили развојне могућности будућим генерацијама на рачун профита садашњих генерација.

Веза са ЦОР

Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Подциљ 8.9 До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе;

Предложене мере

Мера: 2.1.1 Израда и усвајање локалног Програма развоја туризма

Како би се развој туризма одвијао плански и реализовани пројекти донели резултате, општина би требало да донесе Програм развоја туризма у складу са Законом о туризму, којим би се испланирао развој потребне туристичке инфра и супраструктуре, као и развој туристичких атракција, маркетинг и едукација кадрова.

Мера подразумева анализу постојећих туристичких ресурса, као и анализу расположивих туристичких потенцијала на територији, а све у циљу идентификације и избора приоритетних праваца, циљева, мера, као и њихових носилаца када је у питању развој туризма. Локални програм развоја туризма ће бити основ за доношење и спровођење правих одлука и реализацију одговарајућих инвестиција и пројеката како би Рашка постала јединствена и атрактивна туристичка дестинација.

Програмом ће бити дефинисани туристички производи и локалитети који ће се развијати у складу са локалним ресурсима са једне, као и са актуелним потребама и трендовима у туризму са друге стране. Поред горенаведеног, најефективнији продајно-промотивни канали и алати ће бити осмишљени и предложени.

Одговорна институција/партнери	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none">Општина Рашка – Одсек за привреду и друштвене делатностиТО Рашка	1.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС	Средњи

Мера: 2.1.2 Израда потребне документације за препознавање Јошаничке Бање као туристичког подручја од посебног значаја

Како би Јошаничка Бања била проглашена туристичким подручјем од посебног значаја, потребно је:

- Израдити мастер план туристичке дестинације Јошаничка Бања,
- Студију оправданости проглашења туристичког простора Јошаничка Бања,
- Пројекат каптирања балнеолошких извора,
- Пројекат топловода у Јошаничкој Бањи,
- План развоја туризма скијалишта у Јошаничкој Бањи (Вучак),
- План детаљне регулације за ски центар Копаоник на територији општине Рашка за потез Гобеља- Ђорђевићи,

<ul style="list-style-type: none"> • ПТД и уређење термалног извора Сланиште у Јошаничкој Бањи, • Одређивање локације и израда ПТД за изградњу пунионице минералне воде и блатне кораке у Јошаничкој Бањи, • Израда ПТД за пијацу у Јошаничкој Бањи, • ПТД и и акредитација за купатило у Јошаничкој Бањи за пружање медицинских услуга; • Акредитовање здравствено туристичких објеката у парку Јошаничка Бања, чиме би се осигурало успостављање минимално прихватљивих стандарда за пружање квалитетних здравствених услуга. 			
Одговорна институција /партнери	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> • Општинска управа Рашка - служба за локални економски развој • ТО Рашка 	24.500.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС, ЈП „Скијалишта Србије“	Дуг
Мера: 2.1.3 Развој туристичке инфраструктуре на Копаонику, Јошаничкој Бањи и Голији			
<p>У циљу унапређења и употпуњавања туристичке понуде на развијеним, односно искоришћења туристичких потенцијала на недовољно развијеним туристичким локалитетима потребно је ускладити планску документацију, израдити ПТД, решити правно имовинска питања, као и извести потребне радове за следеће пројекте:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изградња јавних тоалета на Копаонику, • Изградња додатне туристичке сигнализације на територији општине Рашка - неопходно је урадити пројекат анализе са предлозима допуне у циљу означавања свих праваца кретања и приступа кључним атракцијама општине. Посебан акценат је на постављању туристичко-информативне сигнализације за Копаоник и Јошаничку Бању, • Бицикличке стазе на Копаонику, • Изградња јавних спортских терена на Копаонику, • Изградња отвореног амфитеатра на Копаонику, • Изградња наткривене полуотворене мултифункционалне дворане на Копаонику, • изградња аматерске астрономске станице и амфитеатра у Јошаничкој Бањи, • Изградња система дечијих игралишта на Копаонику, Јошаничкој Бањи и Голији, • Изградња мултифункционалне стазе са тврдом подлогом за ролере, бицикле (памп трек), скејт бордове и тротинете, • Изградња пешачких стаза с одмориштима са фитнес справама и мобилијаром на Копаонику и Јошаничкој Бањи, • Постављање панорамских двогледа на Копаонику, • Израда плана и изградња видиковаца на Копаонику и на путу Крушевица – Биниће на локацији Остри врх, • Ревитализација старих тениских терена на Копаонику, 			

- Изградња јавног спортско-тренажног центра на Копаонику за висинске припреме спортиста,
- ПДР ски центра Голија на територији општине Рашка,
- Ревитализација и уређење стаза за нордијско скијање на Копаонику,
- Изградња кинези сале у Јошаничкој Бањи,
- Изградња монтажно-демонтажне гараже у Јошаничкој Бањи,
- Изградња јавног тоалета у Јошаничкој Бањи,
- Изградња аутобуског стајалишта у Јошаничкој Бањи,
- Обележавање локалних шумских путева,
- Изградња инфраструктуре и супраструктуре на сеоском подручју као подршка развоју сеоског туризима,
- Подстицање развоја сеоских туристичких домаћинстава и угоститељских објеката домаће радиности

Одговорна институција/партнери	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка - Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште, Служба за локални економски развој • ТО Рашка 	10.000.000,00 ЕУР	Међународни донатори, буџет ЈЛС, буџет РС ЈП Скијалишта Србије, ЈП Национални парк Копаоник	Дуг

Мера: 2.1.4 Креирање и промоција заједничке понуде Јошаничка Бања Копаоник

У циљу што бољег позиционирања туристичких места и садржаја, те привлачења што већег броја туриста предвиђено је спровођење следећих активности:

- Спровођење истраживања тржишта за потребе управљања туристичким местом Копаоник,
- Израда и спровођење оперативног маркетинг плана за туристичку дестинацију Копаоник и Јошаничка Бања, са сврхом стварања додатне вредности за постојећа тржишта која гравитирају дестинацији Копаоник, освајање нових тржишта, боље управљање задовољством туриста. Идеја је повећати обим промета, ојачати бренд дестинације и утицати на повећање просечне потрошње по туристи.
- Развој и спровођење система подстицаја за продужење туристичке сезоне (привредим субјектима) и иницијалним агенцијама,
- Успостављање партнерства између понуђача туристичких услуга с Копаоника и Јошаничке Бање за спровођење заједничких промотивних активности које ће донети боље укупне ефекте (нпр. 3+2 дана Јошаничка Бања + Копаоник и сл.),
- Обука радника у туризму кроз едукације и студијске посете другим ски и бањским центрима,
- Подстицање препознатљивости гастрономске понуде,

<ul style="list-style-type: none"> • Развој нових и одржавање континуитета постојећих манифестација, • Успостављање јединственог дестинацијског резервационог система са свим категорисаним смештајним објектима, • Проширење понуде балнеолошких услуга у Јошаничкој Бањи, • Унапређење базе туристичких података и показатеља: еТуриста, • Разрада система континуиране едукације изнајмљивача смештаја у домаћој радиности, • Праћења перформанси хотелског сектора и туристичких агенција, • Успостављање он-лине платформе за праћење перформанси хотелског сектора са циљем прикупљања података на дневном нивоу о демографској структури посетилаца, тржишта са којих долазе, просечној цени хотелске собе итд. • Прикупљање података о искоришћености организованих туристичких тура и посете атракцијама на територији општине. 			
<i>Одговорна институција/партнери</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • ТО Рашка • Општинска управа Рашка 	20.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, међународни донатори, ТО Србије, Министарство трговине, туризма и телекомуникација	Дуг

Приоритетни циљ 2.2:	Креирано повољно пословно окружење као предуслов за бржи економски развој	2021	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Укупни пословни приходи привредних друштава (у хиљадама РСД)	АПР	17222.288	20000
Укупни пословни приходи предузетника (у хиљадама РСД)	АПР	4896.46	7000
Број за инвеститоре спремних и расположивих пословних зона	Извештај ЛЕР	0	1
<p>Обазложење:</p> <p>Према степену развијености општина Рашка спада у IV групу (испод 60% републичког просека) јединица локалне самоуправе.</p> <p>Предузетничка клима у општини је испод просека Републике.</p> <p>На територији Општине Рашка нема спремних и инфраструктурно опремљених индустријских и пословних зона, те је за привлачење озбиљних инвестиција неопходно понудити спремне локације.</p> <p>Потребно је, такође, радити на развоју локалне радне снаге и усклађивању са потребама послодаваца.</p>			
Веза са ЦОП			

Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Подциљ 8.2 Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе;

Подциљ 8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама;

Подциљ 8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности;

Предложене мере

Мера 2.2.1 Унапређење организационих и кадровских капацитета ЈЛС за ЛЕР

Мера подразумева формирање самосталног одсека за привреду и локални економски развој, додатно запошљавање и обучавање стручног кадра, као и техничко опремање у циљу ефективнијег планирања и спровођења мера локалног економског развоја.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none">• Општина Рашка• Општинска управа Рашка• Општинско веће	8.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, међународни донатори	Средњи

Мера 2.2.2 Успостављање и спровођење система локалних подстицаја привреди у складу с Програмом локалног економског развоја

Мера подразумева спровођење локалних подстицаја привреде дефинисаних Програмом локалног економског развоја општине Рашка 2024-2026., и потом поново од 2027-2029. године. Имајући у виду постојеће ресурсе, као и развојне потенцијале у привреди општине Рашка, подстицајне мере ће бити усмерене на:

Привлачење инвеститора – подршка инвеститорима да реализују инвестициони пројекат се реализује доделом средства за инвестиционе пројекте било да се ради о гренфиелд или брoуnфиелд инвестицији, који у свом опису имају улагање у материјалну и нематеријалну имовину и који резултирају новим запошљавањем.

Подстицање конкурентности кроз подршку:

- Производних иновација које имају могућност директне примене и дефинисане користи у ланцу вредности производа,
- Подршку развоја кооператива, кластера и других облика удруживања с циљем заједничког наступа на трећим тржиштима или код доминантног купца,
- Добијања међународних сертификата с циљем омогућавања изласка домаћих компанија на инострана тржишта,
- Обезбеђивања средстава за проширење или изградњу нових производних капацитета,
- Подстицања развоја предузетника

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка - Одсек за привреду и друштвене делатности - Служба за локални економски развој 	48.000.000,00 РСД (8.000.000,00 РСД годишње)	Буџет ЈЛС, Министарство привреде РС, НСЗ, међународни донатори	Дуг

Мера 2.2.3 Формирање функционалних пословних зона

На територији Општине Рашка постоје 3 пословне зоне дефинисане плановима детаљне регулације израђеним 2015. године, уз подршку у оквиру програма ЕУ Прогрес. Већина локација је у приватном власништву.

На првом месту је потребно је урадити студију изводљивости за опремање и стављање у функцију пословних зона, затим решити правно имовинске односе, израдити недостајућу просторно-планску документацију, пројектно-техничку документацију и изградити саобраћајну, комуналну и телекомуникациону инфраструктуру за:

а) Пословна зона Југ 2 у Супњу. Површина планског обухвата 1,5 ха, на потезу између државног пута и реке Рашка, у КО Рашка.

б) Пословна зона Рашка – део индустријске зоне Север у Власову. Површина планског обухвата износи 20,18 ха, на потезу између државног пута и реке Ибар, у КО Вариво.

в) Пословна зона Баљевац с проширеним обухватом до леве обале реке Ибар. Површина планског обухвата износи око 28,69 ха, на потезу између државног пута 1Б реда бр. 22 и реке Ибар, у КО Баљевац.

Пожељно је размотрити стварање услова за слободну (бесцаринску) индустријску зону у једној или више горенаведених или новокреираних зона.

Могуће је размотрити потенцијално нове локације на територији Општине Рашка на којој би могла бити формирана функционална индустријска/пословна зона.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка - Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште, служба за локални економски развој 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.	Буџет ЈЛС, ресорна министарства, међународни донатори	Дуг

Приоритетни циљ 2.3:	Повећање ефикасности, конкурентности и одрживости пољопривредне производње и прераде		2022	2029
Индикатори:		Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број набављених грла говеда годишње кроз локалне подстицаје годишње		Извештај ЈЛС	68	90
Број набављене механизације кроз локалне подстицаје годишње		Извештај ЈЛС	86	100
Број набављених кошница кроз локалне подстицаје годишње		Извештај ЈЛС	124	150
Буџет за субвенционисање пољопривредних произвођача на годишњем нивоу		Извештај ЈЛС	30.000.000,00	35.000.000,00
Старост менаџера пољопривредних газдинстава на територији општине Рашка		Извештај ЈЛС	55	45
Образложење				
<p>Имајући у виду број регистрованих пољопривредних домаћинстава може се закључити да је најмање трећина домаћинстава директно ослоњена на приходе од пољопривреде, а индиректно преко половине, што указује на велики значај пољопривреде као привредне гране за становништво Општине Рашка.</p> <p>Основне карактеристике пољопривреде на територији општине Рашка, су уситњеност поседа, мали број грла стоке у пољопривредним газдинствима, слаба примена савремених технологија производње и увођење новог сортимената, те застарела пољопривредна механизација. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за модернизацију производње и</p>				

куповину неопходне опреме за унапређење развоја сточарства, воћарства, ратарства, повртарства, пчеларства и др. Инвестиције у набавку опреме и механизације малих и средњих пољопривредна газдинства су потребне ради унапређења средстава и процеса производње, продуктивности, конкурентности, као и технолошког оспособљавања газдинства, а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисаности ка тржишту и дугорочне одрживости. Куповином савремене опреме и механизације, заснивањем нових производних засада, повећањем броја грла стоке и улагањем у складишне прерађивачке капацитете на пољопривредним газдинствима могуће је побољшати економске аспекте деловања. Производња млека и млечних прерађевина, меса и месних прерађевина, сакупљање и прерада шумских плодова и лековитог биља и развој пчеларства, представљају изузетно атрактивне делатности у пољопривреди за које на територији општине Рашка постоје одлични услови, а које са друге стране последњих година почињу да сетржишно усмеравају у правцу прихватања услова и стандарда ЕУ.

Евидентна је потреба за даљим унапређењем технологије прерађивачких капацитета кроз увођење сертификованих система квалитета као и јачања сировинске базе што представља предуслов за производњу. Зато је потребна још значајнија подршка примарној пољопривредној производњи, формирање откупних центара, складишта са хладњачама и сушара.

Веза са ЦОР

Циљ 2: Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

Подциљ 2.3 До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде

Предложене мере

Мера: 2.3.1 Спровођење локалних подстицаја за унапређење конкурентности пољопривредне производње и прераде

Мера подразумева спровођење локалних подстицаја дефинисаних Стратегијом и Локалним програмом развоја пољопривреде. Имајући у виду постојеће ресурсе, као и развојне потенцијале у пољопривреди општине Рашка, подстицајне мере ће бити усмерене на повећање техничко-технолошке опремљености, инвестиције у микро-прерађивачке капацитете, те удруживање и заштиту географског порекла производа. Посебна пажња ће бити посвећена органској производњи имајући у виду одличне услове с једне и све већу тражњу и тржишну цену с друге стране за овакве производе.

Мера подразумева финансијску и техничку подршку примарним произвођачима и прерађивачима меса, млека, воћа, шумских плодова и лековитог биља, младим пољопривредницима, произвођачима органске и здраве хране као и пчеларима да започну прераду чиме би се омогућило стварање додатне вредности и продужавање ланца вредности. У оквиру ове мере ће се додатно подстицати удруживање примарних произвођача у циљу заједничке прераде.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
------------------------------	---------------------------	---------------------------	------------

<ul style="list-style-type: none"> Општинска управа Рашка - Одсек за привреду и друштвене делатности 	30.000.00,00-35.000.000,00 РСД годишње	Буџет ЈЛС	Дуг
Мера: 2.3.2 Едукације пољопривредника			
У циљу унапређења конкурентности пољопривредних произвођача, планирано је организовање обука на теме: технологија производње, агро-техничке мере, заштита, управљање квалитетом, вођење пољопривредног бизниса, извори финансирања, предности удруживања, маркетинг и слично.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општинска управа Рашка - Одсек за привреду и друштвене делатности 	5.600.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, међународни донатори	Дуг
Приоритетни циљ 2.4:	Компетенције људских ресурса су у складу с потребама послодаваца на локалном тржишту рада		2021
			2029
Индикатори:	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Стопа запослености	НСЗ	31,8%	40%
Обазложење:			
<p>Стопа запослености за 2021. години у општини Рашка износи 31,8%, и испод је стопе запослености у Србији (33,2%), а значајно испод циљане вредности у Стратегији Европа 2020 која износи мин. 75%.</p> <p>На основу анализе локалне ситуације, изабрани приоритети у оквиру Локалног акционог плана запошљавања за период 2021-2023. године су:</p> <p>1. Подстицање запошљавања младих у општини Рашка</p> <p>Наставити тренд повећања запослености и економског оснаживања младих општине Рашка кроз информисање, пружање подршке у доходовним активностима, стицање практичних знања као и кроз подршку у професионалном развоју и у развоју предузетничког духа код младих.</p> <p>2. Унапређење положаја угрожених категорија на тржишту рада у општини Рашка</p>			

Побољшати положај угрожених категорија на тржишту рада (неквалификованих, ниско квалификованих, Рома, особа са инвалидитетом, вишкова запослених и других) кроз повећање броја запослених и samozапослених.

3. Економско оснаживање жена на територији општине Рашка

По речима послодаваца, на територији општине Рашка је приметна потребна усклађивања образовних профила у формалном образовању с потребама локалне привреде, како би се у дугорочно обезбедило, да се школује адекватан број потребних профила. Потребно је, такође, и краткорочно деловати кроз спровођење различитих облика неформалних обука у циљу преквалификације и доквалификације у складу са потребама привреде. Неопходно је наставити тренд економског и социјалног оснаживања жена и кроз Локални акциони план за родну равноправност Општине Рашка.

Веза са ЦОР

Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све

Подциљ 8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама

Подциљ 8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности

Предложене мере

Мера: 2.4.1 Усаглашавање образовних профила у формалном образовању с потребама привреде

Мера подразумева детаљну анализу локалних потреба и иницирање промена образовних профила у формалном систему образовања према Министарству просвете.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	12.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС	Дуг

Мера: 2.4.2 Обезбеђивање компетентних запослених кроз спровођење активних мера запошљавања предвиђених ЛАПЗ-ом

У циљу унапређења запошљивости и интеграције незапослених лица на тржиште рада с једне, као и задовољења потреба послодаваца за радном снагом с друге, следеће мере активне политике запошљавања (на годишњем нивоу) су планиране и биће активирани према потреби у датом тренутку:

- Обука на захтев послодавца – за незапослене
- Субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих за
- Подршка samozапосљавању

<ul style="list-style-type: none"> • Стручна пракса • Јавни радови 				
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок (кратак- до 1 године, средњи - до 3 године, дуг до 8 година)	
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка - Одсек за привреду и друштвене делатности- Служба за ЛЕР • Национална служба за запошљавање 	168.000.000,00 РСД (24.000.000,00 РСД годишње)	Буџет ЈЛС, Национална служба за запошљавање Републике Србије	Дуг	
Приоритетни циљ 2.5	Развој саобраћаја, локалне саобраћајне инфраструктуре и јавних површина	2022		2029
Индикатори		Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број километара изграђених и асфалтираних локалних путева		Извештај Одсека за инвестиције и грађевинско земљиште, окончане ситуације	7 km	50 km
Број километара реконструисаних/санираних локалних путева		Извештај Одсека за инвестиције и грађевинско земљиште, окончане ситуације	85 km	170 km
Регулисање мирујућег саобраћаја (број паркинг места)		Извештај Одсека за инвестиције и грађевинско земљиште,	596 у власништв у уз 555 у закупу	800

	окончане ситуације	током зимске сезоне на Копаонику	
Број изграђених урбаних спортских паркова	Извештај Одсека за инвестиције и грађевинско земљиште, окончане ситуације	0	2
Број реализованих пројеката изградње и реконструкције атмосферске канализације	Извештај Одсека за инвестиције и грађевинско земљиште, окончане ситуације	2	6

Образложење:

Квалитетно управљање, изградња и одржавање локалних путева је неопходно за безбедно и несметано одвијање саобраћаја, очување употребне вредности путева, задовољење потреба грађана и привреде, односно за квалитетно функционисање и развој општине Рашка.

Путна инфраструктура је свакако огледало економског стања, могућности, организованости и способности општине, нарочито на туристичким подручјима, тако да је подизање њеног квалитета приоритет за нашу општину како би се повећао ниво услуге на локалној путној мрежи, а становници и учесници у саобраћају осећали сигурно и задовољно, као и подржале постојеће и повећале нове привредне активности, све уз пуно поверење у локалну самоуправу.

Уређене јавне површине са одговарајућим садржајима, организован и квалитетан јавни превоз путника уз приступачну цену за кориснике, уређена јавна паркиралишта са довољним бројем паркинг местима која са високом поузданошћу могу да задовоље потражњу за паркирањем у урбаним и туристичким центрима општине, саобраћајем који се прилагодјава насељима и потребама грађана, стварају пријатну и привлачну слику општине за посетиоце/туристе и инвеститоре, као и лепо место за живот и рад њених становника.

Мера подразумева уређење локалне путне инфраструктуре, локалне саобраћајне инфраструктуре, јавних (зелених) површина и изградњу атмосферске канализације.

Општина Рашка је изградила нови систем ЛЕД светиљки на већем делу територије Општине Рашка, уз подршку УНДП-а и Владе Србије. Током претходних година, реконструисани су паркови у Рашки, Баљевцу на Ибру и у Јошаничкој Бањи, средствима локалног буџета и средствима министарстава. У насељу Супње, у непосредној близини ОШ „Сутјеска“, изграђен је систем атмосферске канализације.

Што се паркинг места, број изграђених паркинг места 596 (138 на Копаонику, 400 у Рашки, 53 у Баљевцу на Ибру, 5 у Јошаничкој Бањи). Постоји план изградње паркинг места код дечијег вртића и у насељу Стара Стругара у Рашки (130 места).

Изградња/реконструкција/санација путева, улица и мостова, уз управљање зеленим јавним површинама, представља кључни део економске инфраструктуре Општине Рашка односно предуслов за нове домаће/инострани инвестиције.

Веза са ЦОР

ЦИЉ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

Подциљ 3.6 До краја 2030. на глобалном нивоу преполовити број смртних случајева и повреда проузрокованих саобраћајним незгодама,

ЦИЉ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Подциљ 11.2 До краја 2030. омогућити приступ безбедним, јефтиним, приступачним и одрживим транспортним системима за све, унапређујући и безбедност на путевима, пре свега проширењем обима јавног превоза, уз обраћање пажње на потребе оних који се налазе у рањивим ситуацијама, жена, деце, особа са инвалидитетом, и старијих лица.

Предложене мере

Мера 2.5.1 Реконструкција и рехабилитација јавних путева, улица и мостова на територији Општине Рашка

Ова мера подразумева реконструисање и рехабилитацију свих локалних путева, улица, мостова и паркова на територији Општине Рашка а чија је реконструкција односно регулација неопходна по мишљењу струке. Претходно је неопходно решити отворена питања у области имовинско-правних односа.

Пројекти који се предлажу за реализацију су следећи:

1. Рехабилитација (појачано одржавање) локалне саобраћајнице од ЈАТ апартмана и ГРАНД хотела до државног пута II-а 211;
2. Пројекат за извођење инвестиционог одржавања горњег строја моста преко реке Ибра на локалном путу Баљевац-Рудничка сепарација;
- Замена свих елемената саобраћајног профила
3. Санација моста преко реке Ибар у Душановој улици у Рашки (тзв. камени мост)
- Припремни радови, грађевински радови (бетонски, армирачки, зидарски, постављање камене облоге), изолатерски радови, коловозна конструкција, саобраћајна сигнализација и опрема;
4. Опремање саобраћајном сигнализацијом (делова) државних путева и локалних путева кроз насеља на територији општине Рашка;
5. Реконструкција моста у Марићима (Јошаничка Бања);
6. Реконструкција моста у Лужњанима (Јошаничка Бања);
7. Реконструкција моста у Брвенику (Брвеник – Павлица)

8. Реконструкција IV Власовске улице (замена асфалта у дужини од 350 m);
9. Реконструкција и асфалтирање путног правца у КО Вареву, у дужини од 80 m (од магистралног пута до приватне куће Димитрија Нанковског);
10. Реконструкција макадамског путног правца и асфалтирање истог (Доња Рудница – деоница ка приватној кући Лазаревић, у дужини од 150m);
11. Реконструкција асфалта на путном правцу у Доњој Рудници – Трикоши, у дужини од 70 m;
12. Реконструкција (проширење) и асфалтирање алтернативног путног правца у засеоку Муре;
13. Реконструкција асфалта на путном правцу Пејићи – Ројчићи, у дужини од 800 m;
14. Санација алтернативног пута ка Туснићу и Плавкову;
15. Реконструкција дела пута од сепарације Ибарских рудника (надвожњака у Пискањи) до моста на Курићком потоку укључујући и сам мост, у дужини од 500 m;
16. Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Баљевац – крак за Побрђе (реконструкција постојећег) у дужини од 1408 m;
17. Реконструкција и асфалтирање локалног пута Семетешко језеро-Глог;
18. Реконструкција и асфалтирање регионалног пута Крушевица – Биниће – Угљари;
19. Увођење система за аутоматску детекцију саобраћајних прекршаја;
20. Постављање пуњача за електрична возила с посебним освртом на Копаоник, Голију, Јошаничку Бању и Рашку.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка – Кабинет председника Општине, Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште и Служба за локални економски развој, Општинска управа Рашка 	102.000.000,00 РСД (за прва 4 наведена пројеката). За остале пројекте у овом тренутку процењена вредност није доступна. Биће доступна по изрази	Буџет ЈЛС, Министарства Владе Републике Србије, Међународни донатори	Дуг

	пројектно-техничке документације.		
Мера 2.5.2 Изградња јавних путева, улица и мостова на територији Општине Рашка			
<p>Ова мера подразумева изградњу свих локалних путева, улица, мостова, уз асфалтирање на територији Општине Рашка а чија је изградња неопходна по мишљењу струке. Претходно је неопходно решити отворена питања у области имовинско-правних односа.</p>			
<p>Пројекти који се предлажу за реализацију су следећи:</p>			
<ul style="list-style-type: none"> - Изградња металног моста на реци Јошаници, у Јошаничкој Бањи, у дужини од 14 m; - Изградња друмског моста преко реке Ибар у Гњилицы (веза са Казновићем и државним путем I Б реда бр. 31); - Изградња друмског моста преко реке Ибар у Кућанима (веза држ. пута I Б реда бр. 22 с фабриком у Драганићима); - Замена металног моста изградњом новог и проширеног бетонског моста ка Јарандолском потоку код улаза у Ибарске руднике, у дужини од 8 m; - Рушење постојећег дрвеног и изградња бетонског моста за Тусниће и Плавково - Изградња нове деонице државног пута II кроз насеље Рашка (за Голију), у складу с просторно-планском и пројектном документацијом на делу поред пијаце у Рашки; - Изградња нове саобраћајнице у Супњу која би представљала наставак Ул. 27. новембра и до Ул. Хероји са Кошара која би требало да се прошири. Таквом саобраћајницом бисмо остварили одговарајућу хијерархију на уличној мрежи у Супњу и комплетирали потребне квалитетне везе с путем вишег реда-државним путем; - Путни правци у МЗ Казновиће: <ul style="list-style-type: none"> а) Доње Казновиће- асфалтирање од краја асфалта до краја гробља, 450 m, б) Доње Казновиће - асфалтирање од гробља до Коматовића, 1600 m, в) Доње Казновиће - асфалтирање од гробља до Сочанаца, 1300 m, г) Доње Казновиће – асфалтирање на деоници Колашинско брдо – магистрала, 600 m, д) Доње Казновиће – асфалтирање путног правца Ђурчићи – Сочанци, 70 m, њ) Горње Казновиће – асфалтирање пута Школа - Стара општина, 300 m, е) Горње Казновиће – асфалтирање пута Ђорђевићи – Настићи, 800 m, ж) Горње Казновиће – асфалтирање пута Брњаци – Грковићи – Лештани, 2,5 km, з) Горње Казновиће – асфалтирање пута Трикоши – гробље и постављање јавне расвете, 350 m, и) Горње Казновиће – асфалтирање пута у Мандићима, 200 m, j) Горње Казновиће – постављање јавне расвете у Радивојевићима, к) Горње Казновиће - постављање јавне расвете на свим аутобуским стајалиштима. - Путни правци у МЗ Вареве: <ul style="list-style-type: none"> а) Асфалтирање IV Варевске улице (од Кулина до цркве у Вареву, 800 m), б) Асфалтирање путног правца од гробња до засеока Саковићи, око 2,5 km, в) Асфалтирање деонице пута у Старовласовској (продужетак Старовласовске према Поточарима 400 m и крак према Шаптовићима 600 m), г) Постављање јавне расвете у V и VI Варевској, 1800 m, д) Асфалтирање Варевске улице – Бановски пут (завршетак путног правца у дужини од 500 m). - Путни правци у МЗ Рудница: а) Асфалтирање платоа испред продавнице у Новом Селу код коша и дела улице према магистралном путу; Постављање јавне расвете – крак ка Максићима и Живковићима; 			

- в) Постављање јавне расвете дуж алтернативног пута у засеоку Муре;
- Путни правци у МЗ Градац: а) Асфалтирање путног правца Крушевица – Биниће-Угљари, б) Асфалтирање путног правца Арсовићи – Бечваре – Сремче, в) Асфалтирање путног правца Градац – Градачка Бања (засеок Чорбићи), г) Асфалтирање у Зареву - два крака, д) Асфалтирање путног правца Крушевица - Гладнице, асфалтирање путног правца Арсовићи – Грковићи, ђ) Доњи Градац – асфалтирање крака у Весовићима, е) Доњи Градац – асфалтирање путног правца у Зарићима, ж) Асфалтирање путног правца за Малешево – Котраж, Букаре, Велење.
 - Путни правци у МЗ Бањевац: а) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница подвожњак у Пискањи – подвожњак у Биљановцу (Бановски пут), 1485 m, б) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – крак за Пешовиће у насељу Биорци, 210 m, в) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница у Пискањи – засеок Клече, 310 m, г) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница Молитва – Гркајци са краком, 600 m, д) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница подвожњак – продавница – Молитва, 600 m, ђ) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Николићи – Гркајци – Стефановићи са крацима, у насељу Пискања, 1600 m, е) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Каровићи – Брђани, 550 m, ж) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута магистрални пут М 22 – СЕКО (Примат опрема), 230 m, з) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Черење – Мандићи, 500 m, и) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – крак улице уз Јарандолски поток – код гаража, 50 m, ј) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Дугалиће – Паклење са краком, 500 m, к) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Крушевица – Грчевине, 520 m, л) Инвестиционо одржавање некатегорисаног пута у МЗ Бањевац – деоница пута Побрђе – Марићи, 100 m.
 - Асфалтирање путног правца и постављање јавне расвете у селу Кућане (МЗ Милатковиће) на деоници од магистралног пута ка гробљу у дужини од 350 m и крак од мостића ка Ђурковићима у дужини од 400 m.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка • Општинска управа Општине Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	<p>У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.</p>	<p>Буџет ЈЛС, Министарства Владе Републике Србије, Међународни донатори</p>	<p>Дуг</p>
<p>Мера 2.5.3 Повећање капацитета и нивоа услуге у систему јавног превоза путника и паркирања возила</p>			

У оквиру ове мере, следећи пројекти се предложени за реализацију:

1. Израда саобраћајне студије за Копаоник;
2. Израда студије градско-приградског превоза путника на територији општине Рашка;
3. Изградња аутобуске станице на Копаонику;
4. Изградња јавних паркиралишта у Рашки;
5. Изградња јавних паркиралишта у Јошаничкој Бањи;
6. Изградња јавних паркиралишта на Копаонику.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општинска управа Општине Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.	Буџет ЈЛС, Министарства Владе Републике Србије	Дуг

Мера 2.5.4 Изградња и реконструкција јавних површина (паркова и стаза)

Пројекти који се предлажу за реализацију су следећи:

1. Урбани спортски парк (за вожњу ролерима и скејтбордовима - скејт парк и стазе за ролање, трчање, дечије игралиште, пењачке стене, полигон у крошњама, зиплајн, скакање у мрежу и теретана на отвореном, са свим додатним садржајима: угоститељство, паркирање возила за кориснике и сл. на пригодној локацији на Копаонику и у Рашки.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина управа Општине Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	60.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, Министарства Владе Републике Србије, Међународни донатори	Дуг

Мера 2.5.5 Реализација пројеката реконструкције и изградње атмосферске канализације

У плану је изградња атмосферске канализације у улици Браће Томовић у Супњу, на брду Губавац а за потребе мештана Супња који живе у близини државног пута М-22, у Студеничкој улици у Баљевцу на Ибру као и у II и III Варевској улици (у дужини од 1 km). По потреби, биће припремана пројектно-техничка документација и реализовани пројекти изградње и реконструкције атмосферске канализације и на другим микро локацијама.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општинска управа Општине Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изради пројектно-техничке документације.	Буџет ЈЛС	Дуг
Приоритетни циљ 2.6	Просторно уређена и за инвестиције атрактивна животна средина	2022	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број израђених и усвојених просторно-планских докумената	Извештај ЈЛС, уговор	24	28
Број измењених и допуњених просторно-планских докумената	Извештај ЈЛС, уговор	1	6
<p>Образложење: Услед катастарских и стварних промена на појединим целинама, како у урбаним тако и у руралним деловима општине Рашка, неопходно је кренути у процедуру израде и усвајања одговарајућих просторно-планских докумената. Даљи развој инфраструктуре и услужног сектора почиваће и на усвајању планских докумената за туристичку зону Лисина-Чајетина-Треска (Викенд насеље). У плану је и наставак реализације већ започетих процедура и контроле планова у туристичким зонама Лисина-Чајетина-Треска (Викенд насеље) и Суво Рудиште на Копаонику.</p>			
<p>Веза са ЦОР</p> <p>Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>Подциљ 11.3 До 2030. године побољшати инклузивну и одрживу урбанизацију и способност за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p>			
Предложене мере			
Мера 2.6.1 Израда и усвајање просторно-планских докумената			
Опште:			

1. Просторни план Општине Рашка,
2. Планови генералне регулације за насељена места Рашка, Баљевац и Јошаничка Бања,
3. Планови генералне регулације за насеља: Рудница, Градац, Брвеник и Биљановац,
4. Планови за одређена подручја на територији Парка природе Голија.

За туристичку зону Лисина-Чајетина-Треска (Викенд насеље) на Копаонику:

1. Измене и допуне дела ПГР Лисина-Чајетина-Треска на Копаонику (Блок 5),
2. Измене и допуне дела ПГР Лисина-Чајетина-Треска на Копаонику (Блок 8),
3. Измене и допуне дела ПГР Лисина-Чајетина-Треска на Копаонику (Блок 9),
4. Измене и допуне дела ПГР Лисина-Чајетина-Треска на Копаонику (Блок 11),
5. Измене и допуне дела ПГР Лисина-Чајетина-Треска на Копаонику (Блок 12).

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка – Одсек за урбанизам , стамбено-комуналне послове и заштиту животне средине 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по извршеној анализи тржишта.	Буџет ЈЛС, Министарства Владе Републике Србије	Дуг

5.3 Развојни правац 3: Друштвени развој

Приоритетни циљ 3.1:	Грађани општине Рашка имају приступачну и квалитетну примарну здравствену заштиту и јавно здравље	2021	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Површина проширених и реконструисаних објеката Дома здравља Рашка	Извештај ЈЛС	0 m ²	700 m ²
Број лекара у примарној здравственој заштити деце на 1.000 деце	РСЗ	1,6	2,6
Број лекара у примарној здравственој заштити жена на 1.000 жена	РСЗ	0,3	0,5

Број лекара у примарној здравственој заштити одраслих на 1.000 становника	РСЗ	1,0	1,2
Број програма у здравственој заштити	Извештај ЈЛС	8	11

Обазложење:

Капацитети здравствене заштите исказани преко броја лекара у примарној здравственој заштити на 1000 становника у општини Рашка су одговарајући, близу просечних вредности у Србији, а у области заштите деце и знатно изнад просека. Имајући у виду значајан број туриста који бораве на територији општине и који приликом боравка користе здравствене услуге, капацитети здравствене заштите су значајно нижи него што то горепоменути податак показује. Последице тога су неадекватна доступност и квалитет услуга здравствене заштите за локално становништво. Услед пандемије вируса Ковид 19, такође, велики број лекара регрутован је у Ковид амбулантама и на имунизацији становништва, па је потребан већи број лекара на свим пољима. Када је у питању здравствена заштита жена, повећан је број гинеколошких обољења и смртности од истих, па у складу са тим значило би повећање здравствених радника на овом пољу.

Веза са ЦОР

Циљ 3: Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

Подциљ 3.1 Значајно повећати финансирање у области здравства, као и регрутовање, развијање, обучавање и задржавање здравствених радника у земљама у развоју, посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју

Подциљ 3.2 До 2030. окончати смртне случајеве који се могу спречити код новорођенчади и деце млађе од 5 година, где ће све земље имати за циљ смањење неонаталне смртности на не више од 12 на 1000 живорођених и смртности деце испод 5 година на не више од 25 на 1000 живорођених

Подциљ 3.8 Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и приступачних основних лекова и вакцина за све

Предложене мере

Мера: 3.1.1 Проширење и реконструкција објеката Дома здравља Рашка

Мера подразумева проширење реконструкцију и опремања Дома здравља у Рашки, здравствене станице на Копаонику и у Баљевцу на Ибру, и амбуланта у Јошаничкој Бањи, Рудници и Брвенику. Приоритет у оквиру ове мере представљају грађевински радови на прилагођавању Дома здравља адекватном функционисању током пандемије, односно обезбеђивању услова за одвајање Ковид од нон-Ковид пацијената и пацијената са сумњом.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка Дом здравља Рашка 	70.000.000,00 РСД (процењена вредност)	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Влада РС	Дуг

Мера: 3.1.2 Додатно техничко опремање Дома здравља

Мера подразумева набавку и стављање у функцију санитарског и теренског возила, као и дигитални рентген.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка Дом здравља Рашка 	31.000.000,00 РСД	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Влада РС	Дуг
Мера: 3.1.3 Обезбеђивање адекватног броја и структуре медицинског кадра			
Мера подразумева пројектно запошљавање кроз финансирање недостајућег медицинског кадра из буџета ЈЛС.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	6.000.000,00 РСД годишње	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Влада РС	Средњи
Мера: 3.1.4 Увођење нових програма у локалну здравствену заштиту			
Мера подразумева увођење програма Јавно здравље, Развојно саветовалиште и Школа родитељства у локалну здравствену заштиту.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка Дом здравља Рашка 	2.000.000,00 РСД годишње	Међународни донатори, буџет ЈЛС, Влада РС	Средњи

Приоритетни циљ 3.2:	Тренд депопулације је у значајној мери смањен	2022	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број становника у општини Рашка	РСЗ	21659	19500
Стратегија за унапређење положаја младих Општине Рашка	Службени гласник Општине Рашка	0	1
Локална стратегија развоја предшколског васпитања и образовања	Службени гласник Општине Рашка	0	1
Број организованих неформалних едукација годишње	Извештај ЈЛС	20	30
Број младих који су похађали неформалне едукације годишње	Извештај ЈЛС	200	300
Број новорођене деце	Извештај Дома здравља Рашка	194	250
Обазложење:			
Посматрајући период од 1991. до 2019. године уочава се значај тренд смањења броја становника тако да је по попису из 1991. године број становника био 28.747 док он износи 21.659 у 2022. години, што је за 7.088 лица односно 24,65% мање (<i>ДевИнфо</i>). Гледајући кроз структуру становништва, уочено је да се смањење више односи на ванградско становништво, тј. уз општи тренд депопулације уочава се и тренд пресељења из села у град.			

Напомена: Депопулација је у значајној мери изван утицаја ЈЛС али ће се мерама депопулационе политике улагати напори да се овај тренд што више успори.

Веза са ЦОР

Циљ 4: Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Подциљ 4.2 До краја 2030. обезбедити да све девојчице и дечаки имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би се припремили за основно образовање.

Предложене мере

Мера 3.2.1 Израда и усвајање Стратегије за унапређење положаја младих Општине Рашка и Локалне стратегије развоја предшколског образовања и васпитања

Мера подразумева израду Стратегије за унапређење положаја младих Општине Рашка у складу с Националном стратегијом за младе, као и реализацију предвиђених активности и мера, поготово из области запошљавања и омладинског предузетништва, образовања и обука младих, активизма и учешћа младих у процесу доношења одлука, здравља, безбедности и информисаности младих. Мера подразумева и израду Локалне стратегије развоја предшколског образовања и васпитања.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општинска управа Рашка (Канцеларија за младе) 	500.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, Министарство омладине и спорта, међународни донатори	Кратак

Мера 3.2.2 Унапређење постојећих и увођење нових мера популационе политике

Мера подразумева давање различитих локалних подстицаја за рађање деце, као и подстицаја за унапређење услова живота за младе брачне парове и породице са децом, а све у циљу заустављања тренда депопулације, одосно смањења броја становника Општине Рашка. Локална самоуправа обезбеђује средства за одлазак на вантелесну оплодњу, ауто седишта за све бебе рођене у Рашки, бесплатан вртић за сву децу као и бесплатне уџбенике за све основце. Обезбеђен је и бесплатан превоз ученика и ученица основних и средњих школа у Рашки.

Предвиђени подстицаји могу подразумевати:

Повећање једнократних накнада за рођење деце, решавање стамбеног питања за повратнике/младе суграђане/ке с високом стручном спремом, увођење попушта од 30% на комуналне услуге, општинске комуналне таксе, грађевинско земљиште и слично.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка 	135.000.000,00 РСД (процењена вредност)	Буџет ЈЛС, ресорна министарства, међународни донатори	Дуг

Мера: 3.2.3 Унапређење могућности за формално образовање на територији Општине Рашка

У Рашки постоје 2 средње школе са укупно 6 образовних профила. У Рашки не постоји ниједна високошколска установа. С обзиром да је један од главних узрока миграција младих из Општине Рашка недовољан број

могућности образовања младих, мера подразумева заговарање према високошколским установама да отварају истурена одељења, како би се омогућило високо образовање на територији општине Рашка.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка • Министарство просвете, науке и технолошког развоја 	12.000.000 РСД	Буџет ЈЛС, ресорна министарства, међународни донатори	Дуг

Мера: 3.2.4 Реконструкција, санација, адаптација и опремање објеката основних и средњих школа у Рашки

Мера подразумева реализацију свих пројеката претходно дефинисаних као приоритетних с циљем унапређења функционалности система основног и средњег образовања у Рашки, самостално или у сарадњи с Канцеларијом за јавна улагања.

У сарадњи с Канцеларијом за јавна улагања биће извођени различити типови радова унутар и у двориштима објеката основних школа „Рашка“, „Сутјеска“ и „Јосиф Панчић“, као и опремање просторија истих.

У сарадњи с Министарством просвете, науке и технолошког развоја планирано је реконструисање и опремање истуреног одељења ОШ „Јосиф Панчић“ у Градцу (кат. парцела 1172 КО Градац).

Неопходно је урадити замену столарије и замену подова у оквирима објекта средње школе „Краљица Јелена“ као и санација балон хале у оквиру основне школе „Јошаничка Бања“. У плану је и отварање школског ресторана у средњој школи „Краљица Јелена“ током 2023. године, што ће бити регистровано као додатна делатност ове школе.

Додатно опремање кабинета и лабораторија за стручне предмете, у материјалном смислу, један је од предуслова успешног рада са ученицима и ученицама.

У плану је и уређење школског полигона практичног понашања у саобраћају код ОШ „Рашка“.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка • Канцеларија за јавна улагања • Министарство просвете, науке и технолошког развоја 	10.000.000,00 ЕУР	Буџет ЈЛС, Министарство просвете, Канцеларија за јавна улагања, међународни донатори	Дуг

Приоритетни циљ 3.3:	Унапређена културно-уметничка понуда у Рашки	2021	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број реконструисаних и нових објеката културе	Извештај ЈЛС	3	7

Број нових културно-уметничких садржаја	Извештај ЈЛС	3	8
Локална Стратегија развоја културе	Службени гласник Општине Рашка	0	1

Обазложење:

Општина Рашка је у 2022. години трошила на област културе 2.53% укупног буџета. У последње две године општина Рашка издваја нешто већа средства за област културе него упоредиве општине, али и даље мање него што је просек за РС.

Рашка има културни садржај карактеристичан за ЈЛС те величине, али који би могао бити бољи имајући у виду високе амбиције у области туризма, али и потребе локалног становништва са друге стране.

У Рашки постоји један биоскоп са застарелом техником, али ниједно позориште, нити музеј.

Културна политика у општини Рашка се спроводи кроз једну локалну установу: Центар за културу, образовање и информисање "Градац".

Рашки поливалентни центар: Центар за културу, образовање и информисање "Градац" налази се у згради која је споменик културе (познатија као Курсулића кућа). Поливалентни центар поред главне сале располаже и галеријским простором. Центар "Градац" организује изложбе, биоскопске пројекције, трибине, предавања, музичке и фолклорне програме, књижевне вечери а обавља и издавачку делатност.

Све општине у Рашком округу, изузев општине Рашка, имају библиотеку, која функционише као самостална установа. У општини Рашка, библиотека функционише као организациона јединица Центра за културу, образовање и информисање "Градац", тј. библиотека се налази и користи салу и галерију установе у чијем се саставу и налази.

Центар за културу, образовање и информисање "Градац" у Рашкој потписује се као организатор Међународне ликовне колоније "Академија Јелена Анжујска", музичких манифестација "Рашке духовне свечаности", смотре рецитатора и сл.

Према истраживању које је спровео Завод за проучавање културног развоја и на основу закључака њивове публикације "Културни ресурси округа Србије" из 2011. год., главни проблеми у култури општине Рашка су недостатак средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру, недовољна брига за културно и историјско наслеђе и недостатак средстава за програме, док су главни приоритети развоја културе: неговање традиције и заштита културне баштине, опремање установа културе и културни туризам.

Веза са ЦОР

Циљ 11: Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Подциљ 11.4 Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина

Предложене мере

Мера 3.3.1 Израда и усвајање Стратегије развоја културе у општини Рашка

Мера подразумева израду Стратегије развоја културе у општини Рашка, као основног стратешког документа културне политике нашег града. Циљ је унапређење улоге културе у животу грађана Рашке, стварање институционалног оквира за даљи развој културе, као и стварање амбијента за савремено стваралаштво, те заштиту и промоцију културног наслеђа.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка Центар за културу, образовање и информисање "Градац" 	1.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС	Средњи

Мера 3.3.2 Изградња, реконструкција, санација и опремање објеката културе

Како би се створили услови за унапређење понуде културних садржаја у Рашки потребно је како изградити нове, тако и реконструисати и опремити постојеће објекте културе.

Мера подразумева следеће активности:

- Изградња Библиотеке и Музеја у Рашки, укључујући изградњу нове зграде Центра за културу у којој би били смештени библиотека, административне просторије, музеј. На овај начин фонд библиотеке који нема услова за проширење добија већи простор и могућност надградње, службене просторије које су неусловне биће замењене новим, боље опремљеним. Добиће се и простор за музејске поставке;
- Изградња новог објекта Музеја Великог рата у Јошаничкој Бањи на локацији на којој се тренутно налази Меморијална соба Милунке Савић. Реализацијом овог пројекта општина Рашка би добила први музеј посвећен Великом рату у овом делу Европе уопште. Због саме личности Милунке Савић чија се кућа налази у близини, Јошаничка Бања би постала незаобилазно место за туристе и организоване посете путем екскурзија (од најмлађих до најстаријих);
- "Стазом Милунке Савић" (реконструкција и асфалтирање некатегорисаног пута према кући Милунке Савић у Копривници, асфалтирање и постављање туристичке сигнализације на истом). Ова мера подразумева побољшање доступности културно историјског наслеђа широј популацији и нове садржаје у оквиру истог;
- Дигитализација биоскопа увођењем нове технологије у приказивачкој делатности. Ова мера подразумева побољшање и унапређење начина приказивања филмске уметности. Дигитализацијом се обезбеђују услови да се филмови емитују савремен рашчанској публици где је биоскопска технологија застарела;
- Санација библиотеке у ЦКОИ „Градац“;
- Реконструкција, санација, адаптација и опремање зграде Дома културе у Градцу (кат. парцела 1171/2 КО Градац);
- Израда идејног извођачког пројекта за Дом културе у Рашки;
- Ревитализација спомен обележја на територији Општине Рашка.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок (кратак- до 1 године, средњи - до 3 године, дуг до 8 година)</i>
<ul style="list-style-type: none"> Општина Рашка Центар за културу, образовање и информисање "Градац" 	220.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, буџет РС, међународни донатори	Дуг

Мера 3.3.3 Увођење нових и унапређење постојећих културно-уметничких програма

У циљу унапређења понуде у области културе и уметности како за грађане Рашка, а тако и у функцији даљег развоја туризма потребно је увести нове и унапредити постојеће програме.

Мера подразумева:

- **Покретање подкаста Рашке духовне свечаности (РДС) са циљем** давања посебног осврта на програм РДС, добитнике признања „Стефан Првовенчани“, ствараоце и њиховадела, кроз иновативни медијски и комуникацијски формат. Идеја је, направити својеврсну хронику РДС и оставити трајну белешку о значајним именима српске културе, уметности и науке; приближити програм РДС широј публици и сместити га у актуелни друштвени и културни контекст. Рализација подкаста би омогућила промоцију и озбиљније позиционирање РДС на мапи културних манифестацијау Србији, као и брендирање Рашке кроз РДС.
- **Бијенална изложба савремених уметничких пракси**, с циљем да се језиком савремених уметничких пракси активира уметнички, излагачки и продукциони потенцијал Рашке, да се акутелизују и популаришу локалне теме и садржаји и да им се да универзалност читања и тумачења. Идеја је да се у контексту уметности активира јавни простор на коме су настајали значајни споменици средњовековне српске културе, а на коме је формирана варошица Рашка. Реализација мере ће омогућити бољу промоцију и позиционирање Рашке на мапи релевантних културних дешавања савремене визуелне уметности Србије, са визијом достизања регионалне и међународне репутације.
- **Пројекат „Младићи из Рашке“** подразумева објављивање луксузног, двојезичног, српско-енглеског издања књиге „Младићи из Рашке“, најпознатијег књижевног ствараоца из Рашке - Милисав Савића, израду мурала са истом темом на згради која се налази на углу улица Душанове и Милуна Ивановића, споменика на Градском тргу, као и постављање посебне расвете која би заокружила и употпунила цео уметнички доживљај. Реализација пројекта „Младићи из Рашке“ би омогућила културно брендирање градског језгра и учинила би да центар нашег града, својом формом и садржајем, буде препознатљив, а Рашка на оригиналан начин представљена као град културе и уметности.
- Још једна од идеја је откуп старих кућа у циљу њиховог очувања као примера карактеристичне градске архитектуре са почетка 20. века и адаптација градских кућа у занимљиве и јединствене културне просторе – мултимедијална соба, читаоница, мини – галерија, сувенирница, кафетерија. Идеју је потребно даље разрадити у смислу идентификовања објеката од интереса, те процене потребних средстава.

<i>Одговорна институција</i>	<i>Процењена вредност</i>	<i>Извори финансирања</i>	<i>Рок (кратак- до 1 године, средњи - до 3 године, дуг до 8 година)</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка • Центар за културу, образовање и информисање "Градац" 	20.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС, буџет РС, међународни донатори	Дуг

Приоритетни циљ 3.4:	Унапређени услови за спровођење спортско-рекреативних активности у Рашки	2022	2029
Индикатори	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број затворених простора за спорт и рекреацију	Извештај ЈЛС	2	4

Број простора на отвореном за спорт и рекреацију	Извештај ЈЛС	13	23
Број програма за развој школског и аматерског спорта	Извештај Школског савеза Општине Рашка	2	6

Обазложење:

У саставу Спортског центра Рашка постоји модерна спортска хала која је отворена 1992. године. Капацитет хале је 2.500 места, површине 1450 m². Спортска хала пружа своје услуге школама у склопу редовне наставе, као и великом броју спортских клубова из Рашке. У овом објекту се често одржавају концерти, као и друге културно-уметничке и спортске манифестације. Градски базен у Рашки је отворен 2003. године, површине 1250 m². У свом саставу има олимпијски базен, мали базен и базен за децу. У склопу објекта налазе се и отворени спортски терени за одбојку и фудбал на песку, стони тенис и бадминтон. Клизалиште Рашка је отворено 25.12.2017. године. Квадратура клизалишта је 200 m². Локација клизалишта се мења на годишњем нивоу. Спортску инфраструктуру чине још и два стадиона у Рашки и Баљевцу, два кошаркашка игралишта (код Дома војске и код вртића) и игралиште за мале спортове у Настасићком пољу, у Рашки, у Супњу и у Баљевцу на Ибру. Општина Рашка тренутно спроводи два програма у области спорта и то: Програм - Клубови и Програм - Аматерски и рекреативни спорт.

На основу свега горенаведеног, може се закључити да постоји потреба за додатним уређењем и опремањем простора за спорт и рекреацију, нарочито изван градског језгра, као и увођење нових програма школског и предшколског спорта.

Веза са ЦОР

Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација

Предложене мере

Мера: 3.4.1 Изградња и реконструкција спортско-рекреативне инфраструктуре

Мера подразумева следеће активности:

- Изградња дечијег игралишта у Супњу
- Изградња мини пич терена у Јошаничкој Бањи
- Изградња дечијег мобилијара у дворишту ЈУ „Весело детињство“, у објекту у Баљевцу
- Изградња дечијег мобилијара у дворишту ЈУ „Весело детињство“, у објекту у Јошаничкој Бањи
- Изградња трим стаза
- Реконструкција спортске хале у Рашки уз увођење расхладно-грејног система
- Покривање постојећег или изградња новог затвореног базена у Рашки и/или у Јошаничкој Бањи
- Изградња индоор хале на Копаонику
- Изградња мини пич терена у насељу Крш у Рашки
- Реконструкција спортског терена поред ОШ „Рашка“
- Изградња игралишта за децу у Доњем Казновићу
- Изградња игралишта за децу на брду Губавац, у Супњу
- Изградња спортског терена (пич терена) у дворишту истуреног објекта основне школе „Јосиф Панчић“, у Брвенику

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општина управа Рашка - Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	520.000.000,00 РСД	Буџет РС, Буџет ЈЛС, међународни донатори	Дуг
3.4.2 Креирање програма за развој школског и аматерског спорта			
Мера подразумева увођење нових програма школског, рекреативног и аматерског спорта.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Школски савез Општине Рашка, ЈУ „Спортски центар“ 	12.000.000,00 РСД	Буџет РС, Буџет ЈЛС	Дуг

Приоритетни циљ 3.5:	Грађани општине Рашка имају приступачну и квалитетну социјалну заштиту	2019/2022	2029
Индикатори:	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Број услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС	Извештај ЈЛС	6	12
Број корисника услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС	Извештај ЈЛС	375	450
Општа стопа обухвата услугом Помоћ у кући (2019.)	РЗС	2,1%	2,3%
Општа стопа обухвата услугом Лични пратилац детета (2019.)	РЗС	0,4%	0,6%
Локална Стратегија социјалне заштите	Службени гласник Општине Рашка	0	1
<p>Обазложење: Од услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС успостављене су све три најраспрострањеније услуге у Србији: помоћ у кући, дневни боравак за децу са сметњама у развоју, услуга лични пратилац детета, али и СОС за жртве породичног насиља, породично саветовалиште и Програм јачања породице у сарадњи с домаћом фондацијом „СОС Дечија села Србија“.</p> <p>На основу расположивих података, из претходних година, у наредном периоду би у области социјалне заштите у делу у коме је за њу надлежна локална самоуправа, нагласак требао да буде на унапређењу ефикасности услуге помоћ у кући и обезбеђење интензивнијег пружања ове услуге, за поједине кориснике и свакодневно. Приоритет би требало да буде и потврда квалитета, уколико пружаоци услуга дневни боравак и лични пратилац</p>			

још увек нису обезбедили трајне лиценце. Увођење партиципације корисника у трошковима омогућило би да услуге буду доступне у још већој мери онима којима су неопходне.

Знатнији број одраслих, а раније и младих особа са инвалидитетом на смештају у установама социјалне заштите упућује на нужност успостављања становања уз подршку за коју је законом предвиђено финансирање са националног нивоа. Дневни боравак за одрасле особе са инвалидитетом могао би такође да обезбеди подршку за породице и утиче на смањење степена институционализације.

У плану је увођење додатне подршке ученицима у систему образовања: породични сарадник, персонална асистенција.

Веза са ЦОР

Циљ 1: Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

Подциљ 1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до краја 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих.

Предложене мере

Мера: 3.5.1 Увођење нових и унапређење постојећих услуга социјалне заштите

- Успостављање регионалног центра за пружање услуга социјалне заштите
- Услуга привременог смештаја за лица из социјално угрожених категорија
- Успостављање услуге породични сарадник/програма јачања породице
- Успостављање услуге Персоналне асистенције
- Успостављање социјалног предузећа
- Лиценцирање услуге дневни боравак за децу и младе са инвалидитетом
- Изградња зграде Центра за социјални рад Рашка
- Успостављање продужених боравака у основним школама на територији општине Рашка
- Успостављање Саветовалишта за породично оријентисане ране интервенције
- Унапређење квалитета, обухвата и доступности постојећих услуга „Лични пратилац детета“, „Помоћ у кући“, „Дневни центар за децу и младе са инвалидитетом“, „СОС телефон за жртве партнрског и породичног насиља“, Стандардизација иновативне услуге „Додатне образовне подршке у систему образовања“, Бесплатан превоз особа са инвалидитетом специјализованим комби возилом.
- Унапређење квалитета, обухвата и доступности постојећих услуга вршиће се и кроз промоцију хранитељства.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> • Општина Рашка 	У овом тренутку није доступна. Биће доступна по изradi пројектно-техничке документације и остале	Буџет ЈЛС, Министарство рада, запошљавања, борачка и социјална питања, међународни донатори	Дуг

	неопходне документације.		
Мера 3.5.2 Унапређење локалних политика социјалне заштите			
Мера подразумева анализу постојећих ресурса везаних за област социјалне заштите, као и анализу потреба за социјалним услугама, а све у циљу идентификације и избора приоритетних праваца, циљева, мера, као и њихових носилаца када је у питању развој социјалне заштите. Мера подразумева доношење локалне стратегије социјалне заштите, као и сета правних аката који дефинишу процедуре и стандарде везане за област социјалне заштите. На горенаведени начин ће се обезбедити основ за доношење и спровођење квалитетних одлука и за реализацију одговарајућих инвестиција и пројеката у области социјалне заштите.			
Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Општинска управа Рашка - Одсек за привреду и друштвене делатности, Интерресорна комисија 	1.000.000,00 РСД	Буџет ЈЛС	Средњи

Приоритетни циљ 3.6:	Обезбеђено партиципативно и транспарентно буџетирање и укључивање грађана и грађанки у процесе креирања и праћења јавних политика	2022	2029
Индикатори:	Извор верификације	Почетна вредност	Циљана вредност
Акциони план партиципације (укључивања грађана и грађанки у процесе доношења одлука)	Службени гласник Општине Рашка	0	1
Број укључених грађана у процесе доношења одлука	Извештај ЈЛС	0	300
Број финансираних пројеката/иницијатива неформалних група грађана	Извештај ЈЛС	0	21
Обазложење: Укључивање јавности у рад локалне самоуправе, као и у буџетском процесу, које почива на праву грађана да учествују у доношењу одлука и политика које утичу на њихове животе, што представља неке од темељних принципа добре демократске праксе и доброг управљања локалном заједницом и темељ одрживог развоја.			
Веза са ЦОР Циљ 16: Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима Подциљ 16.6 Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима			

Подциљ 16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима

Предложене мере

Мера: 3.6.1 Саодлучивање са грађанима о спремним пројектима

Реализација ове мере подразумева креирање Плана активности за укључивање грађана у процесе доношења одлука у Општини Рашка за период од 2023-2026. године, у консултативном процесу између локалне администрације и грађанства уз креирање и примену механизма за укључивање грађана у процес буџетирања и у процесе креирања појединачних јавних политика.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Кабинет председника Општине, Тим за партиципацију Општинска управа Рашка – Одсек за инвестиције и грађевинско земљиште 	1.400.000,00 РСД укупно, 200.000,00 РСД на годишњем нивоу	Буџет ЈЛС	Дуг

Мера 3.6.2 Финансирање пројеката неформалних група кроз пројекат „Удружимо се!“

Реализација ове мере подразумева креирање посебне буџетске линије с циљем реализације пројекта „Удружимо се!“, на годишњем нивоу. Средства су намењена за реализацију пројектних идеја неформалних група које сачињава група од најмање 15 (петнаест) пореских обвезника који редовно плаћају порез на имовину односно који су претходно измирили своју пореску обавезу.

Одговорна институција	Процењена вредност	Извори финансирања	Рок
<ul style="list-style-type: none"> Кабинет председника Општине, Тим за партиципацију Општинска управа Рашка - Одсек за буџет, финансије и пореске послове 	14.000.000,00 РСД укупно, 2.000.000,00 РСД на годишњем нивоу	Буџет ЈЛС, МЕД 3 програм (подршка Владе Швајцарске)	Дуг

5.4 Додатне мере и активности:

1. Изградња зграде за социјално становање у Мислопољу;
2. Изградња гондоле Јошаничка Бања-Копаник;
3. Рушење постојеће и изградња нове општинске куће на Копанику;

4. Изградња двоседне жичаре у Супњу (под Лисац);
5. Пројекат превазилажења архитектонско-грађевинских баријера у јавним објектима с циљем побољшања положаја особа са инвалидитетом;
6. Израда пројеката за управљање ванредним ситуацијама (План евакуације) за школе и све јавне установе;
7. Стипендирање кадрова за потребе привреде;
8. Електрификација поља путем соларних панела и подршка иновативности у пољопривреди;
9. Унапређење пласмана пољопривредних производа
10. Развој Е-управе и електронско обавештавање странака (мејл, СМС) о току управног поступка;
11. Постављање телекомуникационе инфраструктуре и активација хотспотова за бесплатан приступ интернету у свим туристичким дестинацијама и дестинацијама с потенцијалом за развој пољопривреде у општини Рашка;
12. Израда свеобухватне мобилне апликације туристичке понуде;
13. Мапирање креативних индустрија и сектора услуга;
14. Изградња и реконструкција физкултурних сала и спортских терена у школама;
15. Набавка савремене и стандардизоване спортске опреме у јавним установама и институцијама намењеним правилном и здравом развоју;
16. Подршка изградњи иновационог центра у Рашки;
17. Мапирање слободних јавних простора у власништву општине с циљем адаптације истих за претходну намену или пренамене истих за различите друштвене потребе (привремени/стални боравак угрожених лица, активности у области културе и сл.);
18. Суфинансирање пројеката ОЦД-ова на домаћем и међународном нивоу у износу од 10% по пројекту;
19. Подршка пројектима из области унапређења родне равноправности;
20. Формирање базе стручних и научних радова студената, књижевника, уметника и научних радника из Рашке;
21. Формирање мреже заслужних и цењених појединаца који ће преко медија и директно промовисати трајне вредности у школама;
22. Оснивање Музеја рударства у Баљевцу (индустријско наслеђе);
23. Замена подних облога у свим објектима дечијег вртића „Весело детињство“ изузев у Милатковићу;

24. Израда идејног решења за пренамену простора на градској пијаци у Рашки;

25. Доношење и усвајање локалне Стамбене стратегије.

6. Оквир за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја

За потребе спровођења Плана развоја, општина ће успоставити одговарајући институционални оквир, који подразумева спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање постигнутих учинака.

Институционални оквир за спровођење и праћење спровођења имаће два нивоа структуре:

- Координационо тело, на челу са координатором и
- Носиоце мера, како је дефинисано Планом развоја

Координационо/управљачко тело управља процесом спровођења, прати напредак на основу достављених извештаја, одлучује о предлозима за решавање установљених проблема у спровођењу Плана, по предлогу доноси корективне мере у случају да је остваривање мера или циљева угрожено, или предлаже евентуалне ревизије Плана и установљавање нових циљева и мера.

Састав Координационог тела чиниће доносиоци одлука унутар Општине (високи функционери општине и руководиоци носилаца мера) који ће обезбедити управљачку подршку за спровођење Плана и ефикасно решавати проблеме, а посебно оне које се односе на сарадњу различитих институција/јединица/носилаца мера и активности. У том смислу улогу Координационог тела имаће Општинско веће у проширеном саставу. Појединици у оквиру Координационог тела добиће задужења и одговорности за имплементацију и праћење појединачних праваца развоја и тако давати подршку локалној администрацији која ће конкретно бити одговорна за спровођење на нивоу циљева и мера. Они ће посебно имати важну улогу у подршци појединим носиоцима мера када је у питању процес буџетирања а поготово аплицирању за екстерне изворе финансирања од чијег прибављања спровођење многих од њаважнијих мера зависи.

Служба за локални економски развој, као организациона јединица, добиће улогу Координатора. Служба за локални економски развој ће, као Координатор, бити задужена да одржава константну комуникацију са јединицама/организацијама које су носиоци мера и активности, да од њих прибавља извештаје и информације о спровођењу мера и активности, дискутује о оствареним резултатима и идентификованим проблемима, израђује препоруке за решавање установљених проблема у спровођењу мера, проверава да ли су средњорочни планови институција усаглашени са мерама и циљевима у Плану развоја, извештава

Координационо тело о напретку, припрема материјале и обавља административно-техничке послове за Координационо тело.

Носиоце мера и активности чине организациони делови управе и други актери под чију надлежност потпадају активности у вези са мерама дефинисаним у Плану развоја, одсеци, одељења и службе јединице локалне самоуправе, ЈКП „Рашка“, Развојна агенција, установе и/или организације чији је оснивач општина. Носиоци мера и активности имају одговорност да у своје планове рада (и финансијске планове) уврсте утврђене мере и активности за чије спровођење су одговорни, да их спроводе, извештавају Координационо тело о резултатима спровођења тих мера и активности, утврде евентуалне проблеме у спровођењу мера и предложе опције за решавање тих проблема.

6.1 Спровођење плана развоја ЈЛС

План развоја реализоваће се кроз процес планирања, израде, доношења и спровођења докумената јавних политика, осталих планских докумената, и то: средњорочних планова и финансијских планова ЈЛС и прописа који се доносе у складу са законом и статутом ЈЛС.

Првенствено План развоја биће операционализован кроз израду и доношење средњорочног плана општине. Приликом израде средњорочних планова, општина ће се руководити правилима прописаним Законом о планском систему и Уредбом о методологији за израду средњорочних планова и обрасцима садржаним у овој уредби.

6.2 Праћење спровођења плана развоја ЈЛС

Праћењем спровођења Плана развоја биће утврђено:

- Да ли се мере и приоритетни циљеви остварују по плану и ефикасно;
- Који ризици се јављају или очекују у остварењу учинака Плана развоја ЈЛС;
- Које одлуке треба донети у случају одступања од планираног, као и
- Да ли су планирани и остварени учинци и даље релевантни за остваривање визије.

Праћење (мониторинг) реализације мера дефинисаних Планом развоја је систем прикупљања и обраде података у вези са реализацијом мера. Сврха прикупљања и обраде података је упоређивање постигнутих резултата у оквиру сваке од мера, у односу на планиране.

Праћење ће се вршити континуирано, а за то ће се користити дефинисани обрасци и базе података које је потребно ажурирати у складу с доступним подацима званичне статистике (секундарни подаци). Поред секундарних података из званичне статистике, прикупљаће се и примарни подаци, а одговорност за наведену активност имају руководиоци одељења, у складу с надлежностима за конкретне податке.

Посебно ће се водити рачуна о јасном дефинисању улога и одговорности у делу прикупљања података, где ће овај посао бити дефинисан као системска активност, а не као једнократни задатак.

6.3 Вредновање постигнутих учинака плана развоја ЈЛС

Вредновање учиника Плана развоја спроводиће се периодично, на начин да се прикупљени подаци и информације добијени током спровођења плана, анализирају и упоређују. Вредновање се спроводи ради:

1. Оцене релевантности, ефикасности, ефективности и одрживости мера садржаних у плану развоја ЈЛС,
2. Утврђивања степена промене који је настао спровођењем мера из Плана и степена достизања приоритетних циљева, а све у циљу преиспитивања и унапређења Плана развоја ЈЛС, односно утврђивања потребе за његовом ревизијом и бољим планирањем. Ова врста анализе представља заправо накнадну (*ex-post*) анализу ефеката Плана развоја ЈЛС.

Податке и информације за потребе вредновања достављаће органи и организације одговорни за спровођење мера из Плана развоја, Служби за локални економски развој, као Координатору спровођења, праћења и вредновања учинака Плана развоја. Користиће се у анализама и други подаци и информације, прибављени из осталих извора, који могу бити од користи за бољу процену учинака Плана.

6.4 Извештавање о спровођењу и постигнутим учинцима Плана развоја ЈЛС

У складу са Законом о планском систему, Општина има обавезу израде следећих извештаја у вези с Планом развоја:

- Извештај о спровођењу Средњорочног плана који је истовремено и извештај о спровођењу Плана развоја ЈЛС – на годишњем нивоу;

Овај извештај представља реални приказ спровођења плана развоја у претходној календарској години.

- Извештај о постигнутим учинцима Плана развоја ЈЛС – на трогодишњем нивоу.

Овај извештај представља с друге стране реални приказ учинака плана, који су постигнути током спровођења предвиђених мера у трогодишњем периоду који је протекао.

За прикупљање информација о реализацији плана на годишњем нивоу и припрему нацрта годишњег извештаја о спровођењу плана биће задужена Служба за локални економски развој Општинске управе Општине Рашка. Нацрт годишњег извештаја о спровођењу упућује се упућује Општинском већу на усвајање.

Истеком сваке треће календарске године од доношења, Општинско веће биће одговорно да утврди предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја ЈЛС, који затим подноси на усвајање Скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока.

Извештаји о спровођењу Плана развоја и извештаји о учинцима Плана биће објављивани на званичном интернет сајту Општине, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Од момента, када, у складу са Законом буде успостављен Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС), општина ће бити у обавези да наведене извештаје уноси у овај систем.

6.5 Ревизија плана развоја ЈЛС

Уколико се након усвајања извештаја о учинцима утврди потреба за ревизијом Плана, истој ће се приступити у складу с процедурама које прописује Закон о планском систему. Према Закону, Општинско веће иницира ревизију постојећег Плана развоја, уз детаљно образложење разлога за ревизију. Одлуку којом се покреће ревизија постојећег Плана, доноси Скупштина општине, а ток поступка за ревизију реализује се по процедури која је прописана и за усвајање Плана развоја ЈЛС.

7 Аннехи

Прилог 1 – Преглед и анализа постојећег стања - економска и развојна политика и тржиште рада

Прилог 2 – Преглед и анализа постојећег стања - култура, спорт и омладинска политика

Прилог 3 – Преглед и анализа постојећег стања – образовање

Прилог 4 – Преглед и анализа постојећег стања – пољопривреда и рурални развој

Прилог 5 – Преглед и анализа постојећег стања – саобраћај и комуникације

Прилог 6 – Преглед и анализа постојећег стања – социјална и здравствена заштита

Прилог 7 – Преглед и анализа постојећег стања – заштита животне средине

Прилог 8 – Анализа планских и докумената јавних политика општине Рашка

Прилог 9 - Решење о формирању координационог тима

Прилог 10 - Решење о формирању тематских радних група
